

Las domaisèlas

Numèro 1, seteme de 2007

L'EDITO

LA BONA NOVELA!

Adishatz a tots! Avis a la population! Un navèth vadut! Aquiu, lo purmèr numèro de « Las Domaisèlas ». Qu'ei la fin deu mes d'agost e la dintrada entà hèra de monde... Entà nosautas qu'ei lo diluns 27 a 10 òras. En arribar au centre de formacion APRENE, qu'estó la suspresa!! Sonque gojatas...

Aquò dit, que calè trobar un bon costat ad aqueste malur. Per exemple un nom amusant entà'u neste jornau. Atau aqueth nom qu'èra, a neste semblar, un bon jòc de mot. Que coneishetz donc la petita istòria de nosta revista mesadèra.

Adara, nos demora pas mei que de vos desirar ua bona lectura en esperar de vos har passar bons moments.

Tà acabar ua petita presentacion de la còla d'A1 2007-2008:

- Emilia Laulhe de Biarn;
- Jessica Magnien e Julia Sabatery d'Erau;
- Faneta Suberroque e Natàlia Mineur d'Aude;
- Natàlia Font deus Pirenèus Orientaus;
- Marion Curto de Gironda;
- Susana Morandat de Garona Hauta.

Atau qu'avètz la pròva que n'èm pas sonque gojatas!!

Emilia e Susana

LO SOMARI:

p.1: Editorial : La bona novèla!

P.2: Rubrica actualitat : Es vengut lo temps de la dintrada!, Conselhs per la dintrada, Jòcs de relaxacion, Cambiament de president

p.3: Rubrica eveniment : Las domaisèlas al festenal "Festcoubille", Encontre dab La Mal Coiffée.

p.4: Rubrica internacionala : L'aïku, Rubrica bricolatge : Bastir un "Tchacatcha" amb un material de recuperacion.

Jornal a gratis
descampar pas per carrières
APRENE, MVA n°116, 15 c. general margueritte
34500 Besiers
04.67.28.75.36
aprene@aprene.org
<http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Mònica Allaya

Es vengut lo temps de la dintrada!

Coma cada annada, a la fin del mes d'agost, vesèm florir dins totes los supermercats los cartables, materials escolars e vestits de mièja-sason. Es aquí que se disèm que las vacanças son acabadas, e que se'n cal tornar a de causas seriosas! Acabadas las jornadas dins l'aiga, o sus la sabla a se far bronzinar en somiar a de causas agradiwas. Es tornat lo temps del trabalh! E sovent es sinomim d'estrès, tant del costat dels adultes coma dels mainatges. En bonas domaisèlas que sèm, volèrem cap a las Calandretas "La granhòta" e "Los dalfinets" per prene la temperatura... Suspresa! La dintrada foguèt pels calandrons, coma pels regents e parents sinonima de jòia e de convivéncia. 72% dels mainatges, e 100% dels parents èran contents de tornar prene lo camin de l'escòla. Qualques parents novèls e tres regents nos fisèron que foguèron un pauc ansiós*, mas qu'aquel sentit durèt sonque la primièra jornada.

Per çò que concernís las classas, d'unas las trapèron voidas (de produccions), mas totes foguèron d'accòrdi sul fach qu'èran polidas. E per acabar, se volètz saupre çò que faguèron los enfants lo primièr jorn d'escòla: de trabalh! E òc, las vacanças son plan acabadas!!!

* Per los qu'an pas de solucions per luchar contra l'ànsia, vos aconselham de legir l'article que seguis.

Jessica e Natàlia M.

Cambiament de dirección!

Lo diluns 3 de seteme de 2007, APRENE que cambia de director. Felip Hammel qu'avèva balhat tota la soa energia e las soas competéncias desempuish lo 2 de mai de 1993. Que balha lo nenon a Patrici Baccou, regent de la Calandreta de l'Ametlièr de Besiers, tant engatjat com son predecessor.

Conselhs per la dintrada

L'estiu es acabat, un estiu meravilhós plan segur, amb un temps de sòmi!!!

Bon, ne parlarem pas mai!! Ara passam a la dintrada.

Qu'anam ausir de'n pertot? Del estrès, solid!!! Perqué? Los pesolhs, los quicha-frena, los prèses del material escolar, e la tièra es longa!

Segon d'articles publicats dins de revistas, França es un país plan tocat per l'estrès, tant del costat dels mainatges coma dels adultes. En causa : las nòtas, las avaloracions, l'esperit de competicion... Of! Sèm salvats! Aquò concernís pas las Calandretas! E tant melhor!!!

Mas bon, se cal mesfisar d'aqueste pèsta. E coma la tòca es de passar una bona dintrada, anam far lo ponch sus las causas que nos pòdon ajudar a nos liberar.

Vaquí quelques jòcs de relaxacion pels enfants:

- **La bala massatgista:** se metre per 2. Un, se jai pel sòl o sus un tapís. L'autre pren una bala e la fa rotlar, lisar, sul còs del primièr per li far de massatges. Apren a l'enfant a escotar sas sensacions, a se pausar e se destendre.

- **La sopapa:** es un jòc de respiracion. Cal inspirar en pensant a de causas positivas (lo rire de ta maire, un present, l'odor d'una flor...) e expirar en ensajant de faire partir amb ton buf tot çò que trapas marrit (una disputa, una colèra...). Permet d'evacuar çò que t'a desrengat dins la jornada.

- **Las letras e l'esquina:** se metre per 2. Un fa de letras dins l'esquina amb son det. E l'autre deu devinar. Apren a plan se concentrar.

- **La nívol:** es una mena de polsa magica per los mainatges que capitán pas de s'endormir lo ser. Contar a l'enfant dins son lèit qu'es sus una nívol e que son cap, sos pelses, son esquina, sos braçs, sas mans, sas cambas, sos pès... vengan de mai en mai pesucs e que s'enfonze dins la nívol tota doça.

... E tanben pas pèdre de vista que los mainatges an de besonh de demorar sens res faire, son que soscar, somiar...

Las domaisèlas al festenal “Festcoubille”

Lo “Festcoubille” se debanèt tornarmai aqueste an. A nòstre grand plaser, lo dijous 29 de ser, mercés a APRENE, anèrem festejar un pauc amb la còla total!

Aqueste festenal de musica, al nom susprendent, se debana cada an a la fin de l'estiu.

A costat de Sant Geniès de Fontarecha, al dintre de las vinhas, lo “Festcoubille” nos balhèt de dintrada un paisatge polit.

Per nòstre bonur, la quatrena annada del festenal comencèt per una serada occitana.

I aviá de qué manjar! E de bona mangisca pr'aquò! Qu'èra un succulent ragost d'escobilhas!

I aviá de qué dançar! Amb lo grop “Zo!” que joguèt de gigas, de rondèus, de escotichas e encara d'autras danças endiabladas. Poguèrem experimentar las danças apresas lo dimars de ser amb Xavier de “Zo” e Claudio! Mercé plan, a eles!

I aviá de que rire e cantar, que vegèrem “La mal coiffée”! Amb sas voses encantairas. E per premiar lo tot, “Nadau”! que per nosautras èra un pauc nadal!

Segur qu'aquesta bona serada dins una nívol de posca encantada, es per nosautras domaisèlas, l'anònzia d'una bona annada a Aprene!

Natàlia F.e Júlia.

Encontre dab *La Mal Coiffée*

Imaginatz 6 hilhas qui cantan, shens hèra d'instruments (ua saca de coscolhas per exemple), suus tèmas de la hilha a maridar e de la vita de cada dia.

Aquò e'vs ditz quauquarren? que s'apera “la mal coiffée”

Mes sabètz qui ei “la mal coiffée”?

“ Qu'ei un personatge qui representa la hemna a la maison, dab pantoflas qui, totun, se voleré vestir mes ne s'i escaid pas e que's deisha anar”.

Qu'ei tanben “un còr de hemna” per'mor qu'ei a l'encòp un grop d'amigas de longa mes n'i a pas de solista.

Que hè cinc ans qu'an començat de cantar amassa mercés a Laurent Cavalié qui los a perpausat aqueth registre on la votz pren lo mei d'importància.

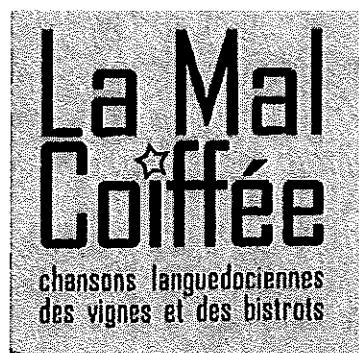
Après ua serada plan agradiva, tant per lo public com per las cantairas, las damisèlas desiran bona sòrta a Elèna P qui quita “la mal coiffée” entà rejúnher lo grop “L'Art à Tatouille”.

Emilia e Natàlia M

*“Al cap de nou meses, un an
Auràs un plan polit enfant[...]
Seràs la mal cofada.”*

Camilha Dalèla

Elèna

Maria Miriam Elèna

L'AÏKU

Dins Japon medieval, la poësia èra un art.

Existís tres grandas formas de poësia japonesa: l'aïku, lo tanka e lo renku.

L'aïku es un poèma fòrça cort, compausat de 17 sillabas sus sonque tres linhas comportant caduna 5, 7 e 5 sillabas.

A la caracteristica d'èsser sens rimas, de demorar amb una sintaxi simpla: vèrb a l'infinitiu dins un cas, vèrb absent dins l'autre.

Sa tòca es de trasmetre l'intensitat d'un moment amb fòrça pauc de mots coma se se preniá una fotografia d'una estona presenta. S'agís d'una estona presa sul viu de la vida vidanta: d'un bonur, d'una pena, d'un remembre. L'aïku es generalament la frucha d'un dels nòstres cinc sens: lo tocar, lo gost, l'ausida, l'odorat e la vista.

D'un biais general, un bon nombre d'aïkus tradicionals evòcan una de las quatre sasons.

Al sègle 17en, Basho Matsuo es coneget coma primièr grand poèta de l'istòria dels aïkus.

Faneta e Marion

*Un estanhòl vièlh
Una granhòta bombís
Sons d'aiga*
Revirada de l'aïku japonés de
Basho

« Las domaisèlas »
Rescontro de uèit filhas
Ensem per un an

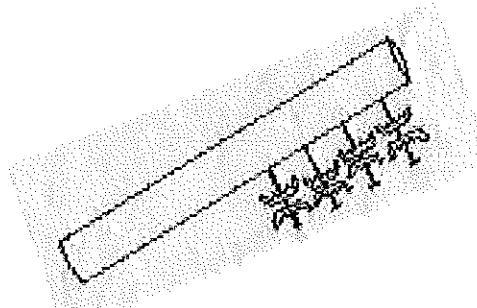
Faneta

RUBRICA BRICOLATGE

Bastir un "Tchacatcha" amb un material de recuperacion.

Material :

- 1 martèl
- 4 clavèls
- 1 escoba
- 8 capsulas
- 1 rèssa

Fabricacion :

- Retalhar l'escoba en troces de 25 cm al mens.
- Traucar al mièg cada capsula.
- Faire passar cada clavèl dins doas capsulas dispausadas esquina-a-esquina en las daissar lisar liurament.
- Clavelar cada clavèl sus la fusta en daissar pro d'espaci per que las capsulas se pòscan pas geinar. Pensar de daissar pro de plaça per plan prene la fusta dins la man.

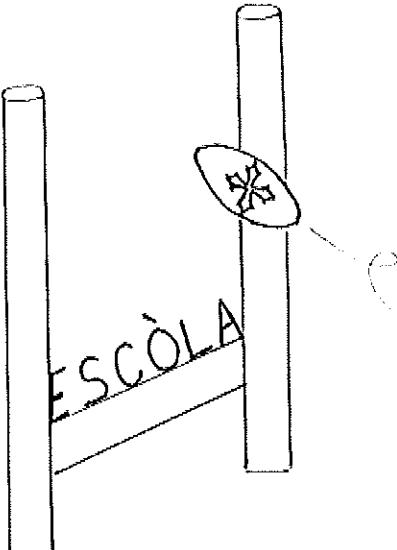
Un còp tot aquò fach, avètz bastit lo vòstre "Tchacatcha". Son istòria ara depend sonque de vosautres, alara bona musica a totes!!!

Susana e Marion

Las domaisèlas

Numèro 2, octobre de 2007

L'EDITO

Jornal a gratis d'escampar pas per carrières
APRENE, MVA n°16, 15 c. general margueritte 34500 Besiers 04.67.28.75.36
aprene@aprene.org
<http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Mònica Allaya

A l'ora de la copa del mond de rugbi, la colla de las domaisèlas es sul terren. Las doas setmanas passadas, caduna marquèt d'ensages dins d'escoles differentas, sostenguda per nòstre entraïnaire personal, es a dire nòstre paissèl. Ara sèm en entraïnement intensiu al centre de formacion per poder transformar aqueles ensages tre las doas setmanas que seguisson. Tant val dire que ne sèm pas encara a la finala. Mas nos fasèm pas gaire de laguis que sèm plan menadas pels paissèls e pels formators. Sens oblidar pas los partisans que son los regents de cada escola ont anèrem, los mainatges e los parents.

Mancam pas de vam!

Natàlia M. e Natàlia F

LO SOMARI:

p.1: Editorial: Mancam pas de vam!

P.2: Rúbrica istoria: La guèrra de la domaisèla, Rúbrica presentacion: la botiga Adishatz

p.3: Rúbrica divertiment: Da cau o Indiaca

p.4: Rúbrica internacionala L'11 de seteme: la hèsta nacionau de Catalunya; Rúbrica eveniment: Calendier dels concerts e balètis pel mes d'octobre

Da cau o Indiaca

Istoric:

Lo Da cau trapariá son origina al Vietnam al sègle XIIIen.

Da cau se pronóncia « Da kao ». Vendriá dels mots : « Da »: tusta e « cau »: pè.

Es donc un espòrt que se jòga amb los pès. Se jòga sus un terren de badminton (rectangle de 16m sus 6,10m) amb un fialat naut, mas pas cap de raqueta.

En Asia tota, es un espòrt practicat a nivèl naut amb de competicions. Pasmens es encara mesconegut en Euròpa.

Règla del jòc:

Aquel espòrt se jòga amb totes las partidas del còs (a despart dels braces) mas s'utilizan principalament los pès per passar aisidament la nautor del fialat.

Los jogaires se plaçan sul terren coma al voleibòl o al tambornet.

Se pòt jogar a un contre un, o en còla de 4 o 5. A cada punt marcat, i a una rotacion de la còla (coma al voleibòl).

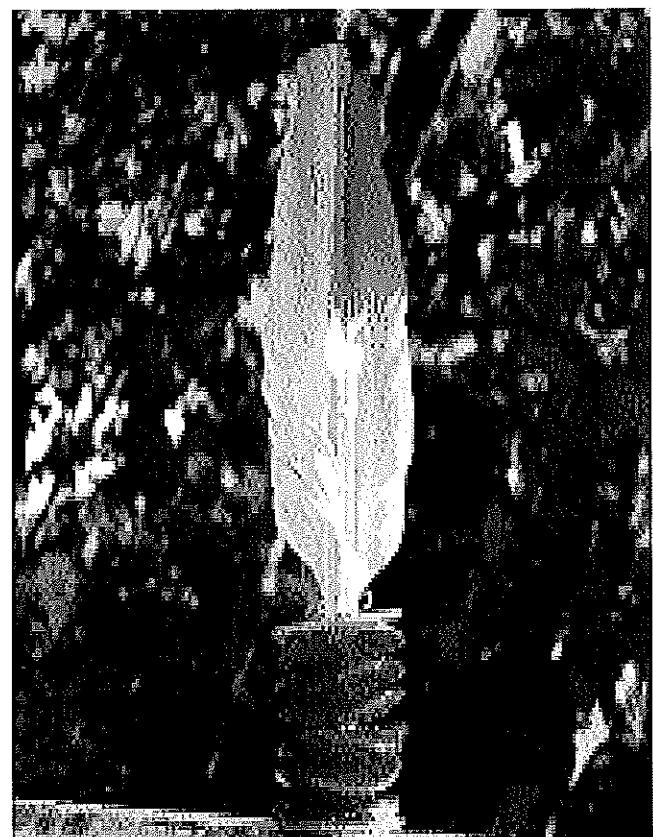
Lo servici se fa darrièr la linha del fons, dejós la nautor de l' anca. Es lo jogaire arrièr drech que deu servir.

Se jòga en 2 sets ganhants e cal marcar 25 punts per emportar un set.

eE pòdon far 3 passas maximum dins la còla. Un jogaire pòt pas tocar mantun còp lo Da cau.

Las fuitas : lo Da cau...

- toca pel sòl
- passa jol fialat
- sortís del terren
- toca lo fialat al servici
- es jogat mai de 3 còps
- es agantat, escampat o retengut
- es tocat amb lo braç o la man

Cossí ne fargar:

Vos prepausam un biais de ne fargar per i poder jogar mas podètz trapar aisidament d'altres biais.

Cò que vos cal saure es que cal un objècte que:

- fa pas trop mal a la man
- rebombis (es melhor)
- rotla pas trop pel sòl.

Material: tap de siure o pera (de lavament) + plumes plan gròssas e solidas + pega + cotèl.

Far una fenda sul dessús del tap amb un cotèl o manlevar la pipeta de la pera per gardar sonque la partida bombuda. I llisar las plumes. E apondre de pega per consolidar lo tot.

Qualques exercicis per jogar amb los mainatges:

I podètz jogar a la plaja, dins l'òrt o pertot ont i a pro de plaça.

Pòt esser un bon escaufament o entraïnement per lo tambornet e lo voleibòl qu'aquesta activitat desenvolupa los reflèxes. Es un espòrt plan per trabalhar la precision.

Vos prepausam a la debuta de metre sonqu'una linha pel sòl e de daissar jogar los mainatges amb las mans puèi amb tot çò que vòlon. Podètz en seguida apondre de consignas mai precisas.

Exemples:

- sens las mans
- a mandar dins un canton plan precís (delimitat amb un circèl)
- far de línhas de fons, los enfants se botan darrièr, lo jòc es de mandar lo Da cau plan luènh e plan fòrt, capitlar de passar las línhas
- ...

La guèrra de las Domaisèlas

« En 1829, dins las valadas del Garbet, una rumor cobrís d'ànsia lo país. Es l'istòria de uèit domaisèlas, mena d'armada d'amazonas que trèvan las selvas del canton... »

La votacion del 27 de mai de 1827 :

De 1815 fins a 1848, los Borbons senhorejavan en França. Èra la Restauracion.

Dins aqueste encastre de compromission entre lo regim ancian e las aspiracions novèlas del país, lo rei Carles X instituiguèt una novèla lei dins lo còde forestièr.

Consistissiá a reglamentar l'usatge de las selvas. Enebiguèron las cultidas, caças, pescas, pasturages o al mens las contrarotlèron. Aquesta recommandacion del còde forestièr butèt los païsans, que vivián de la terra, dins un pauretge demasiat. A l'inversa, los proprietaris s'enriquiguèron fòrça d'aquesta situacion, e las inegalitats creissèron.

La guèrra de las Domaiselas, de 1829 a 1832 :

La guèrra de las Domaisèlas es la rebellion que resultèt d'aquesta votacion e aquesta granda injusticia.

Deu son nom al fach que los païsans, per escapar als gardas forestiers, se travestissián en femnas, amb de pamparrugas, de raubas longas, o alara, de pelses de fedas e la cara mascarada.

En Arièja, los païsans s'organizèron per luchar contra aquesta lei. Las agarridas se passavan essencialament la nuèit. Los grands proprietaris èran los primiers pertocats per las atacas.

Las Domaisèlas son de mai en mai nombrosas e los eveniments venguèron de mai en mai violents.

Lor determinacion fòrta faguèt qu'en setembre de 1930, se creèt una comission departementala de las selvas per trapar de solucions.

Las revòltas començeron, pauc a chapauç, de s'apasimar.

Per ne saber mai : Jean-françois Soulet, *la guerre des Demoiselles, Les pyrénées au XIX ème siècle*, ed. éché, 1987.

Natàlia F., Marion

RUBRICA PRESENTACION : BOTIGA

Perqué Adishatz ?

E perqué pas, tè !

Avèm sonat la nòstra gamma de vestits Adishatz perqu'es probablament lo mot d'Occitan de Gasconha (o gascon) que tòrna lo mai sovent a las aurelhas levat « hilh de p... » o « diu vivent! »

Qual siatz?

Sèm una pichòta còla familiaria que pòrta naut las valors del « fait a l'ostal »

Vaqui la còla

- Laurenç a la goma e a la punta de l'espasa pel dessenh. Es el que fa los escapols dels tèmas diferents en daissant anar l'imaginacion
- Natàlia se maina de la venda
- Joan Luc a per tòca de percórrer lo grand Sud-Oest e de portar la bona paraula al prèp de las botigas per que crompen.

Que fasètz?

E ben, dessenham, pintram, petaçam, brocam... de temps en quora e plan planet.

Avèm coma motivacion de veicular pel biais del vestit un cèrt agach puslèu tintat d'umor mai o mens fissaire (es a dire l'umor fanfarrón dels nòstres conciutadans). En soma, de çò que compausa la vida de la nòstra contrada del grand Sud-Oest... Cercam de tractar totas las tematicas de la vida vidanta (gastronomia, rugbi, istòria de caça e de pesca, competicions de lançar d'espardelhas...), los moments mai particulièrs (las fèstas durant l'estiu per exemple, los repasses de communion...) o encara lo ligam visceral que nos unís a totes los entorns naturals : mar, montanha, forèst, flumes, campèstres... lo tot « shens copà'ns lo cap! » En mai d'aquò, a una épòca ont fòrça causas evoluison, balham d'importància a la tradicion, a la lenga occitana qu'ensajam de tornar metre al gost del jorn.

En soma, traparetz en linha: adishatz.com, camisons, camisas, tricòts per òmes, femnas, enfants e nenons, accessòris (pòrta-claus, pòrta-monedas, cintas, pegasolets, sacas...). Lo tot descrivent amb humor e simplicitat la doçor e l'art de viure de la nòstra contrada. Adreiça d'Adishatz:

2, rue / Carrera Carnot . Tel : 05 59 98 43 12 - 64000 PAU

Podètz tanben trapar las creacions d'Adishatz dins d'autras botigas d' Occitània tota sul sit www.adishatz.com.

Faneta e Jessica

RUBRICA INTERNACIONALA

L'11 de seteme: la hèsta nacionau de Catalunha

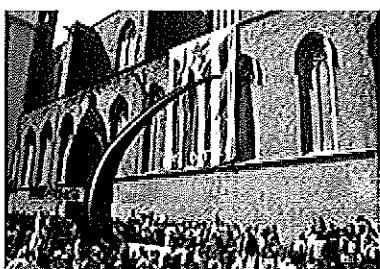
L'onze de seteme, Catalunha que commemora la des'hèita que patí en 1714 de cap tà l'armada espanhòu de Felip V de Borbon. Catalunha, nacion sobeirana, que perdió totas las soas libertats, las soas leis, la soa moneda, las soas universitats, e mai que mai que subí l'interdiccion de la lenga e de la cultura catalanas.

La guèrra de Succesion espanhòu qu'estó un conflicte tà la succesion au trône d'Espanha après la mort de Carlos II, que durè desempuish 1702 dinc a 1713. Las tropas castelhano-francesas que hasón lo sèti a Barcelona pendent 13 mes dinc a lor triomfe l' 11 de seteme de 1714, a despieit de la resisténcia deus Maulets (grop deu pòple catalan partesan de l'Archiduc Carles d'Austraia).

Que calió aténer dinc a 1932 tà obtiéner un estatut d'autonomia entà recuperar ua partida de las soas libertats nacionaus. Mes la guèrra civiu menada per lo dictador Franco que menè a ua repression hòrta dinc au punt que podem parlar de genocidi culturau.

Quate ans après la mort de Franco, Catalunha que beneficiè d'un navèth estatut d'autonomia en 1979.

En 1980, lo parlament de Catalunha que declarè aquèra data deu 11 de seteme com « *Diada Nacional de Catalunya* ». E cada an, los Catalans que manifestan dens totas las carreras de Catalunha, que reivindican la lora libertat en tot cantar l'imne « *Els Segadors* ».

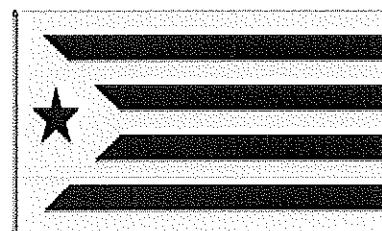
11 de seteme de 2006, omenatge taus aparadors de Barcelona tuats e enterrats sus la plaça deu Fossar de la Moreria.

Els Segadors

*Catalunya triomfant
Tornarà a ser rica i plena
Endarrera aquesta gent
Tan usana i tan superba.*

Repic:

*Bon cop de falç, bon cop de falç,
Defensors de la terra'
Bon cop de falç.*

Natàlia M. e Marion

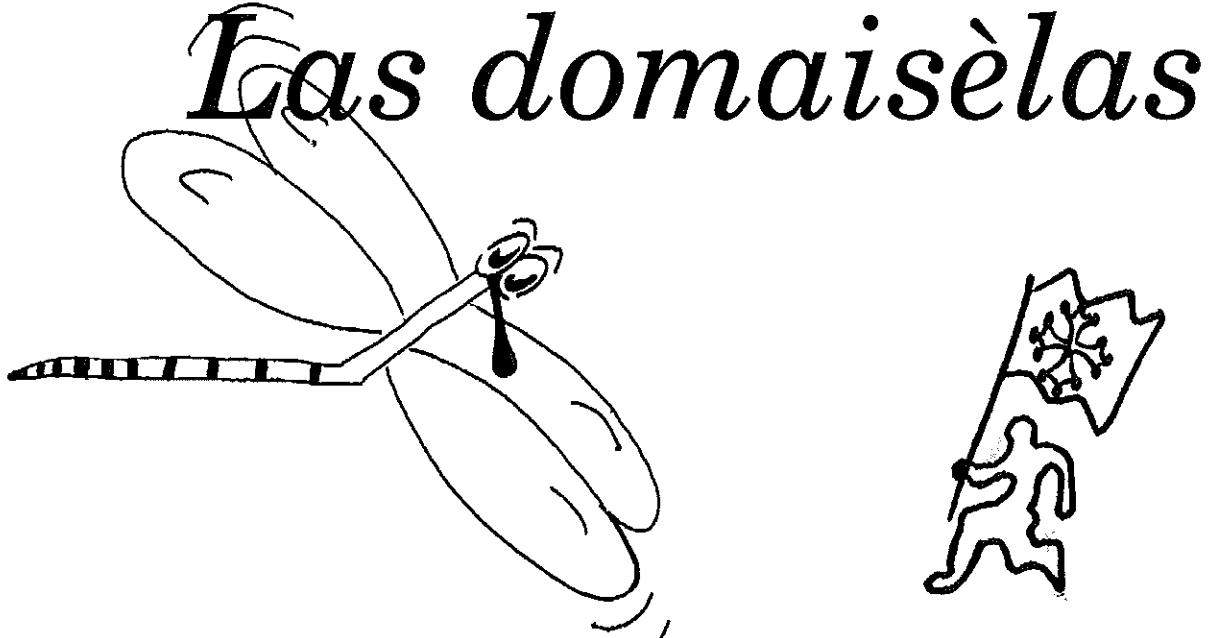
RUBRICA EVENIMENT

Calendièr dels concèrts e balètis pel mes d'octobre

- dimars lo 2 d'octobre
- del 4 al 28 d'octobre
- dijous lo 4 d'octobre a 21 oras
- divendres lo 5 d'octobre a 21 oras
- dissabte lo 6 d'octobre a 21 oras
- dissabte lo 6 d'octubre a 21 oras
- dissabte lo 6 d'octobre
- dissabte lo 13 d'octobre a 21 oras
- dissabte lo 13 d'octobre a 21 oras
- dissabte lo 13 d'octobre a 21 oras
- divendres lo 19 d'octobre a 21 oras
- dissabte lo 20 d'octobre
- dissabte lo 20 d'octobre
- dissabte lo 20 d'octobre a 21 oras
- divendres lo 12 d'octobre a 21 oras
- dissabte lo 20 d'octobre a 21 oras
- dimenge lo 21 d'octobre

- concert de Laurenç CAVALIE a Port Leucate (11)
- FESTENAL OCCITÀNIA amb de concèrts e balètis a Tolosa e sos entorns
- balèti basc menat per PAXI ETA KOMPANIA a Castres (81)
- balèti BALAUBOIS convida lo CÒR GALEISONENC a Nimes (30)
- balèti occitan amb FIAL DE LANA al Vaux (31)
- balèti occitan a Albi (81)
- balèti occitan menat per LO PAÍS a Montclar de Querci (82)
- bal folk en lemosin" a Peissac (24)
- balèti amb LA COSCONILHA a Ovelhan (11)
- concert amb BAS LES PATTESI a Sant Laurenç de Trèves (48)
- balèti occitan amb ETHS AUTES a Castanet (31)
- balèti menat per DOOLIN', BRICK A DRAC a Nuces (12)
- balèti amb NINAROLAS a Cazères (31)
- balèti occitan amb SEM D'AICI a Tecou (81)
- balètic « Es sus la talvera qu'es la libertat » a Sant Africa (12)
- BAL FOLK amb LES TORTUES VELOCES a Peçac (33)
- concert de CORIANDRE a Bizanet (11)

Jessica e Faneta

*Pren ta volada
« Domaisèla » gascona
e bon viatge a tu*

Pensada per Emilia que quitèt la còla d'A1

Jornal a gratis d'escampar pas per carrières
APRENE, MVA n°116, 15 c. general marguerite 34500 Besiers 04.67.28.75.36
aprene@aprene.org
<http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Mònri Allaya

Numèro 3, noveme de 2007

L'EDITO

Solidaritat!

Per aqueste mes de mobilizacion sociala e generala, avèm causit d'introducir lo nòstre jornal sus una punta de sosten a'n aquel movement. Estudiants, travalhaires, sens-papièrs, colcavestits, caumaires, sèm totes pertocats per los plans e las accions del govèrn. Nosautras Domaisèlas, regentas futuras, nos solidarizam tre ara, a'n aqueste movement revendicatiu per bastir la societat de deman.

Marion e Faneta

LO SOMARI:

p.1: Editorial : Solidaritat!

P.2: Rubrica eveniment : Retorn sus un eveniment cultural e festiu occitan

p.3: Rubrica divertiment : Cossí fargar d'aisinas de circ?

p.4: Rubrica Internacionala : Los "castells" catalans, Rubrica bricolatge : Domaisèla perlada

Retorn sus un eveniment cultural e festiu occitan

Lo 29 de setembre, se debanèt a Clarmont d'Erau, un eveniment cultural e festiu sonat « Total Mesclum ».

La federacion dels fogals rurals e l'assocacion « de còr d'Erau e d'Òc » l'organizèt.

Aquesta associacion foguèt bastida a la prima de 2006 e a per tòca de promòure la cultura occitana sus l'espandi del País Larzac – Clarmont d'Erau. Acampa de particulars, d'associacions e cercles occitans.

Per aquò far, presenta un programa a l'entorn de las « sasons en còr e d'Erau » en s'adreiçar tant als joves coma als adultes. Dins aqueste encastre, son realitzats de balètis per enfants o adultes e de seradas sonadas « cafés Phil'òc ».

La jornada « Total Mesclum » recampèt e sollicitèt de còlas variadas :

Representacions amb la tropa dels « Papagais » e la del « Teatre de la Carrièra », seguidas de discutidas e d'escambis.

Intervencion e rencontre musical amb lo grop Rock Trad'Òc « Qu'es aquò ? »

Demonstracion e creacion de cançons rock amb « Karma »

Demonstracions e escambis amb lo grop « Mauresca »

D'estands foguèron presents la jornada tota :

- CIRDÒC
- I.E.O.
- Edicions Jorn
- Calandreta de Ginhac

Per clavar la jornada, los tres grops çai-sus joguèron al grand plaser d'un public gaujós mesclat de joves e mens joves.

Una jornada cargada en mescladís : musicas e associacions divèrsas, public eterogenèu, temps variable (nívols, rai de solelh, pluèja...)...

Visca lo mesclum !!!

Entrevista amb la còla dels Papagais

Perqué « Papagais » ?

Es un jòc de mots que fa allusion a las diferentas colors e al lengatge particular d'aquel aucèl que repàpia, coma dins lo teatre.

Qual sètz ?

Sèm per la màger part de la còla, d'estudiants universitaris de l'universitat Pau Valèri a Montpelhièr. Sèm totes simpatisants de la lenga e d'amoroses del teatre.

Sèm un mescladís de comedians : amators o pas, de cursus d'estudi diferents, de temps e sexe diferents, de ròdols diferents...

La còla es movedissa d'una annada sus l'autra, segond los mejans e projèctes de cadun.

Que fasètz ?

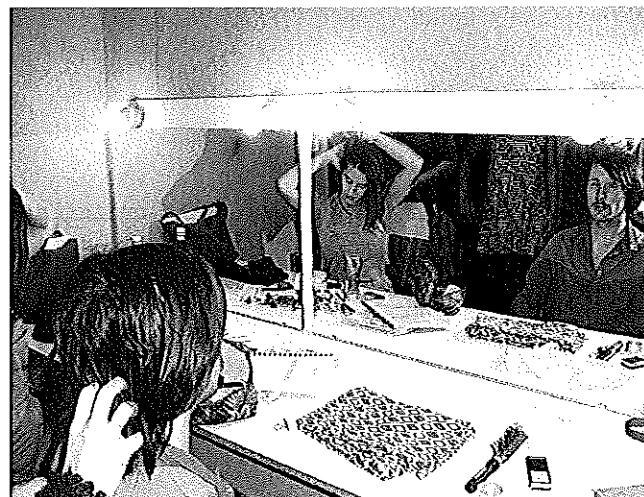
Fasèm de teatre en occitan, lo mai contemporanèament possible.

Repetissèm dur, se fasèm plaser, e ensajam d'o far partejar.

Socializam la lenga.

Dempuèi l'annada universitària 2002-2003 ont se montèt la tropa amb l'ajuda de Joan-Claudi Forêt, professor d'occitan a la facultat, ensajam de montar una pèça cad an.

Aqueste an avèm coma projècte de montar de pecetas de la vida vidanta escritas per Joan-Claudi Forêt.

Los « papagais » dins las colissas

Cossí fargar d'aisinas de circ?

Lo circ recampa 4 disciplinas:

-*jonglariá* : amb mantuna aisina (balas, capèls, socairas, ...)

-*equilibri* : redolet, marchar sus las mans...

-*equilibri sus objèctes* : sus bola, escaças, ròtla bòla... mantuna aisina ont se podèm metre en equilibri.

-*aerian* : trapèzi, teissut, còrda...

Vos daissam far totas las cabriòlas que volètz sens material. Pels aerians serà un pauc malaisit de fargar de causas, me riscariá pas de montar dessús!

Donc, podèm vos prepausar de fargar amb pàuc de material de recuperacion, de causas simplas per far de circ, per vautres o amb los vòstres enfants.

Jonglariá

Balas :

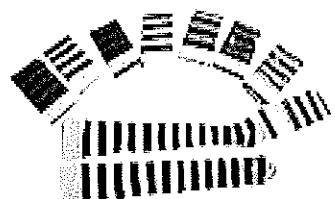
Material : balons de pellicula, granas (ris, semola o mendilhs)

Fabricacion : amb un embut, emplena lo balon amb las granas causidas. Far un nos. Copar lo tròç que salhís. Amb d'autres balons envelopar lo tot mantun còp (superpausar al mens 4 balons).

Bolassas :

Material : cauetas

Fabricacion : causir de longas cauetas sens lo talon. Al fons, botar una cauceta o dos en bola per far de pes.

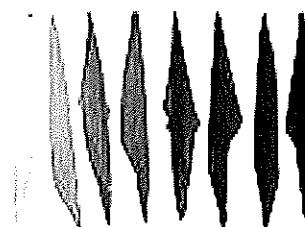

Sac plastic :

Material : sac de plastica

Fabricacion : prene un costat del bas del sac e l'esquicular fins a la ponhada (coma per far una salcissa).

Utilizacion : lo far téner sul det, dins la man, sul coide, sul genolh, sul nas... Podètz o far passar d'una man a l'autra, d'una man al genolh... A vòstra imaginacion!

Mocador de cap :

Material : tròç de cortina de vel.

Fabricacion : copar de carrats de cortina de vel. Podètz los pintrar amb de tinta per ne far de mantuna color.

Equilibri sus objèctes

Ròtla bòla :

Material : rectangle de fusta (25cm/60cm) solid, rotlèu de gorguièra (25cm) resistant.

Utilizacion : pausar lo tròç de fusta sul rotlèu pausat a plat pel sòl (per que pòsca rotlar). Montar sul tròç de fusta (pausar en primièr lo pé del costat de la pòst pausada pel sòl. Puèi l'autre). Podètz ensajar a genolhs o sul cuol, mas mèfi als dets (de pausar sus la pòst e pas jos).

!!Δ!! Mèfi que lo ròtla bòla es una aisina un pauc dangirosa. S'ajudar amb una cadièra davant se. Degun se deu jamai botar sul costat (per agachar o ajudar, se metre davant o darríèr).

Bidon :

Material : bidon d'òli de recuperacion (vuèg).

Utilizacion : lo metre sus un tapís del costat que rotla. Marchar dessús.

Bobina :

Material : bobina en fusta de recuperacion (de cable d'electricitat).

Utilizacion : marchar dessús.

Lo movement de circ novèl es, coma son lo nom lo ditz : tot çò qu'es novèl, qu'existeix pas encara, que sortís de l'ordinari.

Daissatz venir vòstra imaginacion tant per las aisinas que pel biais de far.

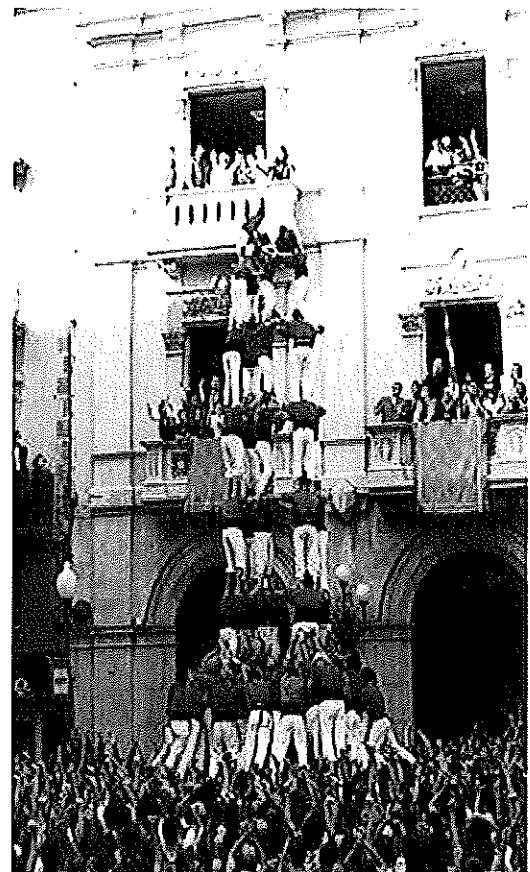
RUBRICA INTERNACIONALA

LOS «CASTELLS» CATALANS

Los "Castells" catalans que son ua manifestacion cultura de Catalunha qui consisteish tà bastir contruccions umanas. Aquèra tradicion que comencè au sègle XVIIIau a Valls dab las esquipes aperadas còlas qui rivalizavan en har construccions d'estructuras umanas. Adara, aqueras còlas que comportan enter 50 e 100 personas de tots los atges. Dens las hèstas tradicionaus com per exemple las «festas mojors» com disen los catalans, de cada vila o cada vilatge, que podem véder aqueths casteths. Que i a au mensh ua còla per cada vila. Còps que i a dens las mei granas com Barcelona, que i a ua còla dens cada barri.

Dens l'estructura d'aqueiths casteths que's pòt reconéisher tres partidas : La "pinya", lo "tronc" e lo " pom de dalt". La "pinya" qu'ei la basa de la contrucción. Tot lo pes que repausa sus era, e qu'a per objectiu d'amortir las cadudas e sustot de balhar ua estabilitat de l'estructura vertical qu'es a díser lo "tronc ". Aqueth "tronc" que's compausa d'un nombre concret de personas a cada solèr, e depend de la fòrma que'u vòlen balhar. Cadun que's posiciona en un endret plan precís dab ua tasca plan determinada. Los mei hòrts que's plaçan en baish e los mei adrets que pujan dinc aus solèrs superiors. E la musica qu'es un element inseparable d'aqueira construccion, qu'acompanha l'evolucion de la pujada deu casteth. Tot en haut, au « pom de dalt », lo darrèr que puja que s'apera l'« anxaneta » o la « canalla », qu'ei un petit mainat o ua petita mainada qui quan arriva en haut e lheva lo braç en saluar lo public. En aqueth moment, la tension qu'ei la mei hòrta, e lo casteth que pòt estar considerat com coronat, mes que'u cau enqüèra desmontar shen càder..

Despuish annadas, qu'existen concors de casteths e hèra sovent que son los de Vilafranca qui ganhan!

Marion e Natàlia F.

RUBRICA BRICOLATGE

Domaisèla pèrlada

Per fargar la domaisèla, copatz un tròç de fial de 45 cm de long.

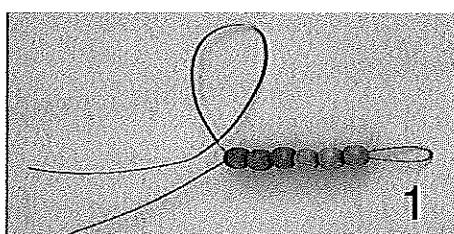
Lo plegar en dos e enfilar 6 pèrlas bèlas. La primièra serà blocada pel fial que farà una bocla, empachant aquela pèrla de sortir. Per aquò fasètz mèfi d'aplatussar pas la bocla.

Formatz las alas coma illustrat sus las fotografias 1e 2.

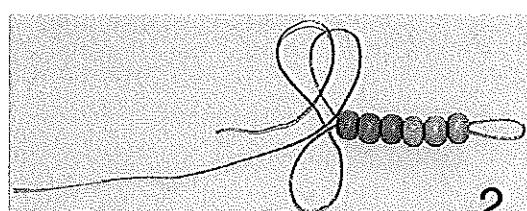
Un còp las quatre alas formadas, utilizatz çò que demòra de fial per far una bocla alentorn de cada parelh d' alas (3).

Tornatz menar los dos fials al mitan e inserir una pèrla pel cap.

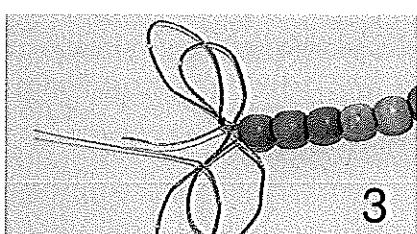
Amb una pinça copanta, egalatz lo fial s'es necite. Amb una pinça a cap redond, far una bocla per las antenas. Escartar un pauc las doas antenas, lo cap serà alara blocat (4).

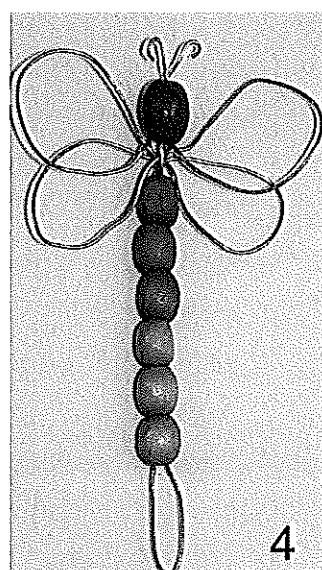
1

2

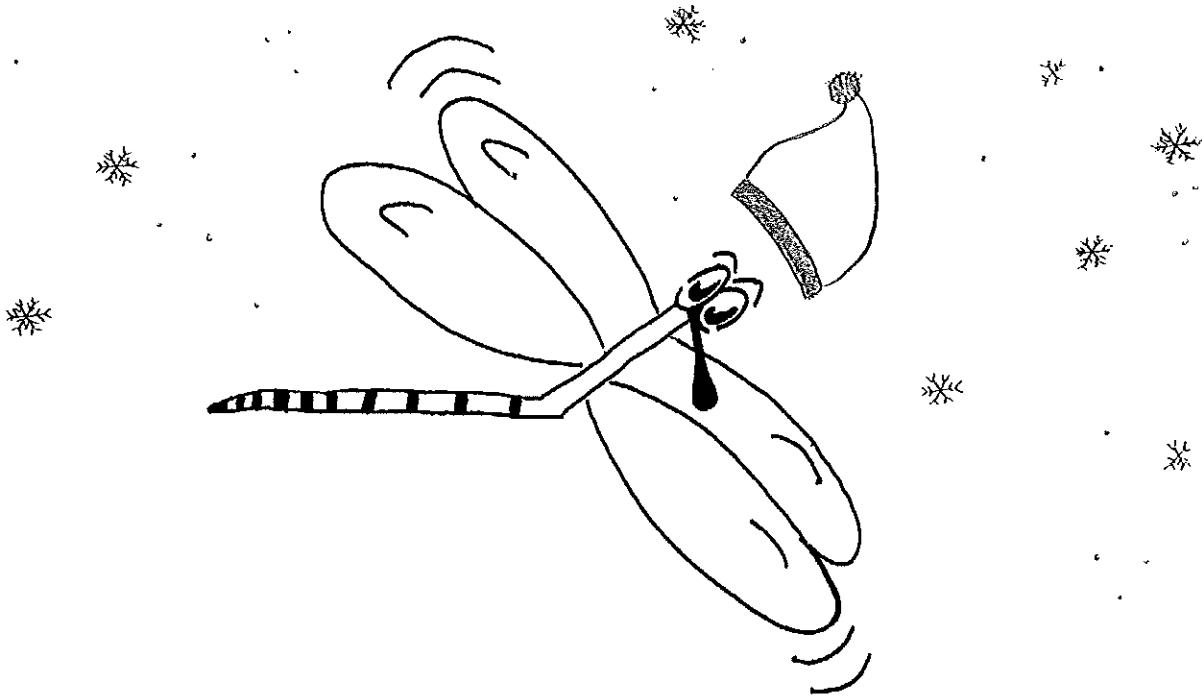
3

4

Jessica Magnien
Natàlia M

Las domaisèlas

Numèro 4, decembre de 2007

L'EDITO

Batejada

Trobar enfin a las sèt domaisèlas un nom
I sosquèrem e demandèrem a J. F. TishEr:
Seriás lo nòstre pairin de còr e de coloR ?
Nos respondèt de òc dijous al CIRDÒC
E cric e crac, que nasquèt la còla TishEr
Ric e rai, sèm partidas per d'annadas.

Lo tèxt acrostic es un genre literari compausat de tal biais qu'en legir las primièra e darriera letras de cada vèrs dins lo sens vertical, trapam un messatge dedicatori.

Marion e Natàlia F

LO SOMARI:

P.1: Editorial : Batejada!

P.2: Rubrica tradicion : Lei Santons Provençaus e La tradicion provençala e los tretze desserts de Nadal.

P.3: Rubrica internacionala : Lo calendrier astèca.

P.4: Rubrica literària : Poèmas sul gal per dos autors diferents.

Jornal a gratis d'escampar pas per carrières
APRENE, MVA n°116, 15 c. general margueritte 34500 Besiers 04.67.28.75.36
aprene@aprene.org
<http://aprene.org>
Responsable de publicacion : Moni Allaya

Lei santons Provençaus.

Lei santons de Provença son de figuretas d'argiela, fòrça coloradas, representant la scèna de la nativitat. De segur i trobam l'enfantonet Jèsus, Josèp e Maria, lei reis Mages, lei pastres mai tanben lei personatges que representan leis estatjants d'un vilatge provençau e sei mestiers tradicionaus. Lei primiers èran fargats amb de la molèda de pan.

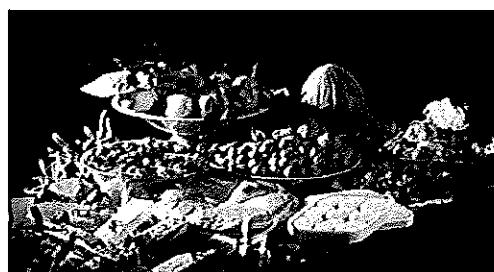

Leis etapas per confeccionar un santon artisanau:

- creacion dau modèl dins d'argiela crusa que se ten sus un sòcle circular. Deurà ésser mai grand que la talha desirada en causa dau restrechiment provocat per lo secatge.
- fabricacion d'un mótle de gèis.
- motlatge en quichar l'argiela dins una dei doas mitats dau mótle. Puèi fau assemblar lei doas partidas. En dubrissent lo mótle, descopar lo demai d'argiela (la barba) a l'entorn dau subjècte puèi metre lo santon a secar.
- « l'ebbarbatge » e la finicion per tirar tota traça dau motlatge amb un cotèu.
- secatge.
- coeson dins un forn a 800 gras.
- decoracion que se fa color per color. Lo subjècte dèu pas èsser envernissat.

Natàlia.M e Faneta
Mercé a Florença (A3/PE2) que nos ajudèt per aquela version provençala .

***La tradicion
provençala dels
tretze dessèrts de
Nadal***

La celebracion de la Nativitat en Provença garda un caractèr de fèsta religiosa e familiaria. Lo ressopet de Nadal, se pòt pas concebre sens los 13 dessèrts tradicionals.

La costuma dels 13 dessèrts es anciana. Se ditz que poiriá aver pres naissénça demest los membres del « Cremascle », una associacion marelhesa de la fin del segle XIXen.

Marie Gasquet, nascuda a San Remi de Provença en 1870, escriguèt « cal 13 dessèrts, 13 sietas de lecariás, 12 que vèrsan los produches de l'ostal, del país, de l'òrt, e la tretzena, fòrça mai polida, emplenada de dàtils.

Lo felibre Frederic Mistral, descriu los 13 dessèrts coma « uno sequèlo de privadié requisto ».

Se ditz tanben qu'a l'origina, èran compausats sonque de 12 pans e d'una torta bèla marcada d'una crotz.

Quala que siá l'origina d'aquela tradicion, los 13 dessèrts simbolizan, al moment de la Cèna, Jèsus accompanhat de sos 12 apòstols. Regropo tanben diferents simbòls coma lo dels quatre òrdres religioses mendicants, la costuma de rompre la pompa a l'òli, en sovenir del « pan romput » per lo Crist, las fruchas d'Africa que fan referéncia als Reis Mages, e lo nogat blanc e negre, que representavan lo ben e lo mal.

La tièra dels 13 dessèrts :

Mantuna associacion d'Aís en Provença an depausèron una tièra oficiala en 1998. Pasmens aquesta costuma varia segon las tradicions de las vilas e dels vilatges, e de çò que se pòt trapar sul mercat de Nadal. Ça que la ne'n cal absolutudament 13 :

pompa d'oli : a basa de flor de farina, d'oli d'oliva, d'aiga de flor d'irangièr e de caçonada
nogat blanc a las amètlas (mas tanben a las avelanas, pistachas, o pinhons)

nogat negre al mèl e a las amètlas de Provença

cedrats confits (agrum originari d'Asia, de la familia del lemon)

pasta de codon

frucha seca : noses, amètlas, figas secas, pansarilha

frucha fresca: peras, pomas, iranges, dàtils

Aquestes dessèrts se servís tradicionalament amb de vin cuèch, de ratafià de cerières, o de Cartagèna. Ara qu'avètz la tièra dels 13 dessèrts, las Domaisèlas vos desiran un polit Nadal e un bon apetis !

Jessica e Júlia

RUBRICA INTERNACIONALA

Lo calendìer astèca

Lo sòl e lo climat d'America centrala resèrvan fòrças suspresas : secadas e inondacions, ciclònes e tèrratremols pòdon arroïnar las cultidas. Vaquí perqué los esperits son marcats per l'obsession de la precaritat cosmica e balhan doncas una importància enòrma al calendìer. Lo calendìer a pas solament coma tòca d'enregistrar lo temps, mas a tanben l'ambicion de preveire lo temps, de lo dominar d'un biais. Es un instrument de divinacion. De fach, i a 3 calendiers que s'imbrican l'un dins l'autre :

L'annada solara (xiuitl) compta 18 meses de 20 jorns e 5 jorns marrits sonats « Nemomtoni » ont s'arrestan las activitats religiosas.

L'annada venusièna compta 584 jorns e correspond a la rotacion de Vènus a l'entorn del solelh. Los astècas balhan una importància granda a l'observacion de Vènus.

L'annada divinatòria « tonalpoualli » compta 260 jorns. Los jorns i se designan per l'associacion d'un simbòl e d'un nombre. Los nombres se comptan de 1 a 13 ; los simbòls son (dins l'òrdre) : crocodil, mòrt, monin, voltor, jaguar, pluèja, lausèrt, aiga, cèrvi, èrba, movement, vent, flor, sèrp, gos, agla, rausèl, frejal, ostal, conilh. L'associacion del simbòl e del nombre se fa aital : Lo 1-crocodil es seguit del 2-mòrt puèi del 3-monin... Aprèp 13, se torna començar lo descompte de las chifras a partir de 1en tot contunhar dins la seguida de la lista dels simbòls. D'aquel biais lo 13-flor es seguit del 1-serp. Quand la lista dels simbòls es acabada, se torna a la debuta... Se podèm imaginar 2 ròdas que viran amassa, l'una portant las chifras de 1 a 13 e qu'a doncas 13 encrenas, l'autre portant los 20 simbòls e qu'a doncas 20 encrenas. Cada jorn, la ròda de las chifras passa d'una chifra a l'autra e la ròda dels simbòls passa d'un simbòl a l'autre. Existís doncas 260 combinasons possiblas repartidas en 13/20 o 20/13 (coma volèm). Mas cal 18 980 jorns per que la chifra e lo simbòl se trapan tornamai amassa siá 52 ans. Es tanben lo moment ont lo calendìer solara se trapen en conformitat amb lo Tezcatlipoca (solelh). Aital, al cap de 52 ans, las annadas tornan trapar lo meteis nom e los òmes qu'aténhon aquela edat dintran oficialament dins lo vielhum e los dispensan de fòrça obligacions, los exemptan de las taxas e los autorisan de beure lo « pulque », bevenda fermentada a basa d'agave.

Tonatiuh diu del solelh

RUBRICA LITERÀRIA

Poèmas sul gal per dos autors diferents

Bibliografia :

NELLI Renat – Obra poètica Occitana – Traduction française en regard – I.E.O. – Nîmes - 1981

Biografia de l'autor :

Poeta, Renat Nelli es tanben un filosòf. Saupèt trapar dins sa coneissença perfièita de l'Edat Mejana en Occitània (Catars e Trobadors), del surrealisme e de la recerca etnografica contemporanèa, los fondaments d'una pensada prigondament originala ont los problemas de l'Amor e de la Libertat ocupan la primièra plaça.

Solidament aplantat dins sa vila natala, l'escriwan Carcassonés s'es ganhat per l'ensemble de sos trabalhs una audiéncia internacionala. Aculhent als joves poètas coma als joves cercaires, present dins totes los debats sus la poësia, l'Occitània e la civilisacion de l'Amor, Nelli apareix a totes coma un Mèstre, e un Mèstre aimat.

Poèma :

Lo pol

Lausi lo pol sorgissent de matin, flama d'or, dins los sòmnis
Per alandar als vivents totas las pòrtas del jorn,
Mas que, de ser – lo resson de sa votz enllumina l'enfèrn –
Canta pels mòrts oblidoses l'autre solelh vencidor.

Comentari personal :

Alara que de costuma avèm tendéncia a maldire lo gal a causa de son cant matinal e agut, avèm aici un gal preciós que possedís la foncion magica d'èsser passaire entre lo jorn e la nuèit. Vaquí un poèma valorisant pel gal qu'a pas totjorn bona reputacion. Aquí se presenta dins un encastre luminós.

E coma totes los poèmas de Nelli, aqueste es fòrça cort mas compensat per los imatges visuals.
Aqueste poèma es un rai de solelh!

Bibliografia :

PAULIN Loïsa – L'escalier de veire – Virat en occitan per Jordi Blanc – Vent Terral – Albi - 1994

Biografia de l'autora :

Nasquèt dins Tarn. Era d'una familiha modesta. Foguèt institutritz e foguèt aimada de sos escolans. Mas s'arrestèt per de rason de santat. S'interessèt a l'occitan aprèp un viatge en Espanha e se metèt a escriure en occitan.

Poèma :

Lo cant del gal

Cada matin lo gal demanda :	A l'Grand piòt !
Qual me farà fudec ?	Per Ngidal
Qual me farà fudec ?	Per festesar la tèrra e lo céle.
Cada matin lo gal demanda :	Es la Melania que te farà còire,
Qual me farà còire ?	Atalhonat en polits bocins
Qual me farà còire ?	Dins un bon vin de costièra,
Cada matin lo gal demanda :	Doçament freginarás
Quora aquò serà ?	Embalsamat de ceba e de farigola
Quora aquò serà ?	E un polit pol amb vin fards.

Cada matin lo gal demanda :	A l'Grand piòt !
Qual me farà fudec ?	Per segasons
Qual me farà fudec ?	E aquò's la Loisona vièllia
Cada matin lo gal demanda :	Que te confiarà la pança
Qual me farà còire ?	de fars – quin ressasi ! –
Qual me farà còire ?	Daurat d'udus fresques, perfumat d'alhs
Cada matin lo gal demanda :	Trissat plan menut – quin posit trabalh ! –
Quora aquò serà ?	E dins la flaira dels pòrres
Quora aquò serà ?	Seràs coma una pola dins l'ola.

A l'Grand piòt !	Cada matin lo gal demanda :
Per segasons	Qual me farà fudec ?
E aquò's la Loisona vièllia	Qual me farà fudec ?
Que te confiarà la pança	Cada matin lo gal demanda :
de fars – quin ressasi ! –	Qual me farà còire ?
Daurat d'udus fresques, perfumat d'alhs	Qual me farà còire ?
Trissat plan menut – quin posit trabalh ! –	E lo resson, las, si respond :
E dins la flaira dels pòrres	Cala, cala ,
Seràs coma una pola dins l'ola.	Cala, grand piòt !

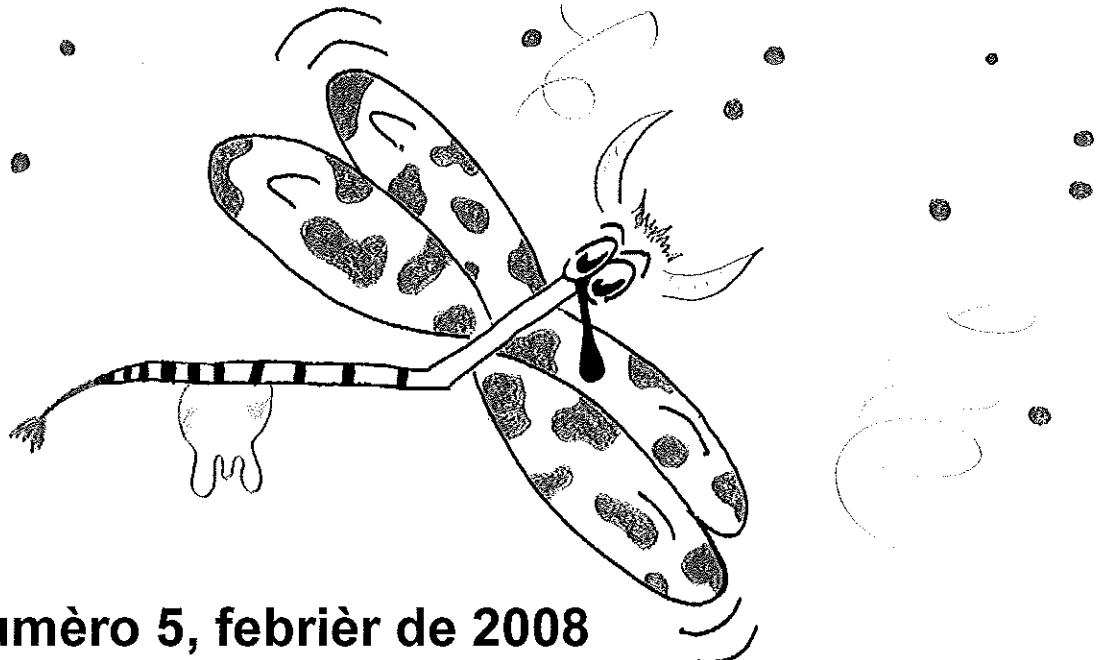
Comentari personal :

Aital avèm doas versions del gal. Una que fa son elogi per Renat Nelli e aquesta. La trapam amusanta e ressona plan. Aimam plan la bastison amb aquel repic allassant coma lo cant del gal qu'avèm enveja d'escanar quand l'auissem.

Natàlia F. e Faneta

Las domaisèlas

Numèro 5, febrièr de 2008

L'EDITO

Vaquí l'annada novèla!

La còla Tisner ten a mercejar totas las personas que participèron al bon debanament de la batejada, que foguèt una serada gaujosa e rica culturalament. Es aquò tanben Occitània: se recampar per cantar, dançar, plan manjar e partejar la nòstra passion. Aital, avèm començada l'annada amb fòrça vam e motivacion. Tomba plan que Carnaval arribe per contunhar dins la meteissa dralha!

La còla Joan-Francés Tisner.

LO SOMARI:

P.1: Editorial : Vaquí l'annada novèla!

P.2 e 3 : Rubrica presentacion : Entrevista de Jacmes Morio, journalista a Ràdio País; Rubrica documentaris : La domaisèla e L'abelha e la vespa.

P.4: Rubrica literària : Conte african : "Epaminondas".

Entrevista de Jacmes Morio, jornalista a Ràdio País

Despuish quan existeish Ràdio País ? Quin ei son fòcionament ?

Quin ei lo parçan on ei difusat ?

Alavetz, Ràdio País qu'existéish desempuish las annadas 80. Qu'ei ua ràdio associativa, dab tres associacions federadas, ua en Gers, ua auta en Bigòrra e ua auta en Biarn, dab un parçan d'escota qui pertòca aqueus tres departaments. Que i a tres jornalistas dens ua redaccion que demora en Biarn. Qu'ei a partir deu Biarn que difusim. Qu'avem 2 tecnicians en Biarn tanben e un estudiò au ras de Tarba dab un technician. Que i a un conselh d'administracion e un burèu au nivèu federal e dens cada associacion, que gavidan la ràdio.

E pòdes díser en quauques mots çò que representa Ràdio País tà tu ?

Alavetz, jo que tribalhi a Ràdio País despuish 2003, qu'escotavi la ràdio dejà abans, qu'èi hèit un remplaçament un estiu. Après un viatge en Palestina e reportatges hèits acerà, que'm perpausèn de tribalhar tà la ràdio.

Qué t'interessava ?

Que m'agrada de tribalhar a Ràdio País pr'amor que i a ua redaccion autonòma de l'associacion. Los journalistas que son libres de tribalhar e de causir lors subjèctes. Dab totun un cap redactor e ua carta qui balha la linha redaccionau. E qu'avem d'emplegar la lenga dens tots los subjèctes. Qu'avem de deféner e promouver los drets de l'òmi, los drets deus pòbles e de las culturas com los diferents proclams internacionaus pertocant aqueus drets. Qu'avem d'espíar l'actualitat a trabers aqueus prismes e d'estar un mèdia d'informacions locaus vesin de la populacion e de mei de tractar tanben l'actualitat d'Occitània tota e deu monde.

RP qu'ei tanben musicas que ne son pas convencionaus ni comerciaus tanpòc. Que promouvem segur la musica occitana, de Gasconha com d'aulhors e musicas estrangèras de qualitat. Qu'ei vertat, qu'ei tostems un combat de gardar aquera linha atau, pr'amor la qualitat que còsta temps e moneda, e ne n'avem pas tostems entà assegurar totes aqueras ambicions. Se que non, despuish dus mes, que participam a ua mutualizacion dab duas autas ràdios biarnesas entà assegurar cada matin de 7 h a 10 h informacions e magazines en occitan, en medish temps sus las tres ràdios.

Aquera experiéncia qu'ei finançada peu Conselh Generau dens l'encastre de la soa politica en favor de la lenga. Atau que tocam mei de monde dab informacions en occitan, que normaliza l'emplec de la lenga. E que mòstra que podem parlar de tot. Las autas dues ràdios abans n'hasèvan pas nada informacion en occitan, qu'ei donc un espandiment de la lenga important. Totun aquera mutualizacion que mescla journalistas qui n'an pas las medishas linhas redaccionaus e aquò n'ei pas tostems aisit tà nosautes e còp que i a taus auditors.

Natàlia M. e Marion

RUBRICA DOCUMENTARIS

La domaisèla

Un caçaire de crénher

Atencion, caçaire volant !

Moscas, mosquilhs... tot lo monde als abrics ! Tròp tard ! Dos uèlhs enòrmes an ja remarcat aquela mosca blava, a 20 m pasmens .

Virada a angle dreit... e lo caçaire se serra a 40 km/h. Desplega sas patas espinosas, las serra una contra l'autra... e es lo truc. La mosca es agantada dins aqueste fialat estranh d'espinas, tibat en plen cèl.

Tanlèu, de mandibulas denteladas enòrmes la descopan en plena volada. La caça es acabada e lo festin comença...

Lo secret de sa volada : un motor fòrça poderós, sas quatre alas, e de mini-montgolfières. Son pitre cabís de menas de sacas emplenadas d'aire ; aquel aire caufat al solelh li balha una leugieretat remarcable.

L'abelha e la vèspa

Las abelhas son d'insèctes pollinitzadors, d'auxiliars indispensables de l'agricultura, essencials per fertilizar d'espècias nombrosas : del celià a la majofa en passar pel colzat.

Sens elas, los rendements de culturas serián fòrtament demesits.

Aquel ròtle es fòrça mai important d'un vejaire economic e ecologic que la produccion de mèl o de propòlis*.

L'abelha es de natura defensiva, fissa pas que quand deu aparar son nis o quand se sentís en dangièr. Morís aprèp aver fissat.

Amb aquelas informacions, nos deuriá èsser aisit d'aver cap a'n ela un jutjament benvolent.

Mas non pas mai sevèr cap a la vèspa que, omnívora amb una tendéncia francament carnívora ne'n demòra pasmens un èsser viu.

Adulta, la vèspa se noirís de nectar, de saba sucrada o de chuc de frucha madura. Mas per noirir sas babas, la vèspa caça d'insèctes o torna de tròces de carn mastegats amb sas mandibulas.

Es fòrça mai agressiva, emplega sas maissas e son agulhon per agantar e tuar sas preseas. Pòt fissar mantun còp.

Evitar aqueles insèctes es lo biais melhor de ne nos aparar. Adoptarem un comportament senat e respectuós. Demorarem a distància dels bornhons en activitat. Quand nos viraran a l'entorn, al luòc de bracejar, nos arrestarem un chic de bolegar, demorarem suaus e nos aluenharem lentament.

*propòlis : n. f.

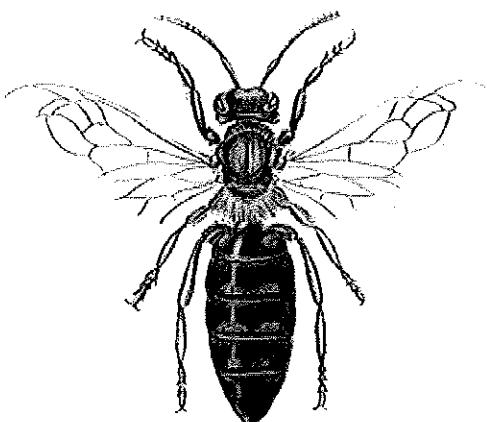
1555; mot lat.; gr. *propolis* « entrada d'una ciutat»

Tecn. Goma roja que las abelhas reculhisson suls borrons dels marronièrs o dels sauses e utilizan per tapar las ascladuras dels bornhons, per fixar la cera.

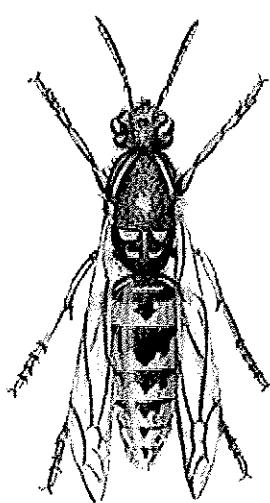
Las diferéncias físicas entre l'abelha e la vèspa :

Aprendretz aisidament de reconéisser la vèspa. Jaune lemon e ralhada de negre, a la talha finòta.

L'abelha es mai peluda, mai redonda e mai escura.

abelha

vèspa

Epaminondas

Es una istòria que se passa en Africa.

A l'eissir del solelh. Epaminondas se desrevelha e partís en çò de sa mairina per l'ajudar d'emplenar e portar de jarras d'aiga coma cada setmana. (Sabètz qu'en Africa fa plan caud...).

Per lo mercejar de son ajuda sa mairina li dona de que beure, de que manjar e per dormir. Aprèp sa dormida, li balha una doçor per que la mene a son ostal per sa maire. Epaminondas li ditz mercé e la va metre dins son saquet. Alara sa mairina li ditz qu'es pas una bona idèa, que s'afrabarà e que la val mai téner plan quichada dins sa man. Pel camin Epaminondas seguís plan los consèlhs mas plan segur la pastissariá s'engruna.

En lo veire arribar sa maire met las mans sus las ancas e li ditz: « Epaminondas, qu'as fach del sen que t'aviái donat a la naissença? »

« Per portar una pastissariá la cal envelopar dins de papièr, metre dins ton capèl e ton capèl sul cap. »

« As comprés? »

E Epaminondas respond : « Òc mamà! »

La setmana seguenta Epaminondas torna veire sa mairina que li bálha aqueste còp un tròç de burre e li recomanda de lo gaitar.

Epaminondas li respond : « T'en fagas pas, Mairina soi un drollèt fòrt obeissent. »

Alara Epaminondas paua lo burre dins lo papièr, dins son capèl e sul cap. Coma fa plan caud (es en Africa), lo burre fond e regòla sul pel, lo front, lo nas e tanben sus sos pès.

En lo veire arribar sa maire met las mans sus las ancas e li ditz: « Epaminondas, qu'as fach del sen que t'aviái donat a la naissença? »

« Per transportar de burre, lo cal envelopar dins de largas fuèlhas frescas e pel camin lo trempar sovent dins l'aiga del riu. As comprés? »

« Òc mamà! »

La setmana seguenta quand Epaminondas torna veire sa mairina, li balha un canhòt tot blanc. Epaminondas tot content li ditz mercé mercé e se remembla de çò que li avia dich sa maire.

Alara Epaminondas culhis una granda fuèlha de bananièr, dins aquella envelopa lo canhòt. Liga sonhosament lo paquet amb de lianas e delicatament lo trempa dins l'aiga. Lo can s'estofa, tremola.

En lo veire arribar sa maire met las mans sus las ancas e li ditz: « Epaminondas, qu'as fach del sen que t'aviái donat a la naissença? »

« Per tornar menar un canhòt, lo cal pausar pel sòl e l'estacar amb una longa còrda que tiris. As comprés? »

« Òc mamà! »

La setmana seguenta per lo mercejar encara un còp li dona de bèlas fogassas.

E devinhatz cossi las torna menar al seu ostal... Plan segur, las fogassas s'embrenican e ne'n demòra pas res.

Quand sa maire lo vegèt arribar, li diguèt:

« Epaminondas, as pas de sen e n'auràs pas jamai! D'ara enavant, soi ieu qu'anarài en çò de ta mairina! »

La setmana seguenta, abans de partir la maire d'Epaminondas li ditz: « meti de pastissons aici a refregir. Quand sortiràs, gaitaràs en passant dessús. As comprés?

Quand se desrevelha, se ditz « vau èsser fòrt obeissent! E amb una atencion extrèma Epaminondas paua fèrrament un pè, puei l'autre sus cada pastisson.

Quand sa maire descobrís los sièis pastissons esclafats, sa man s'emplena de gautons.

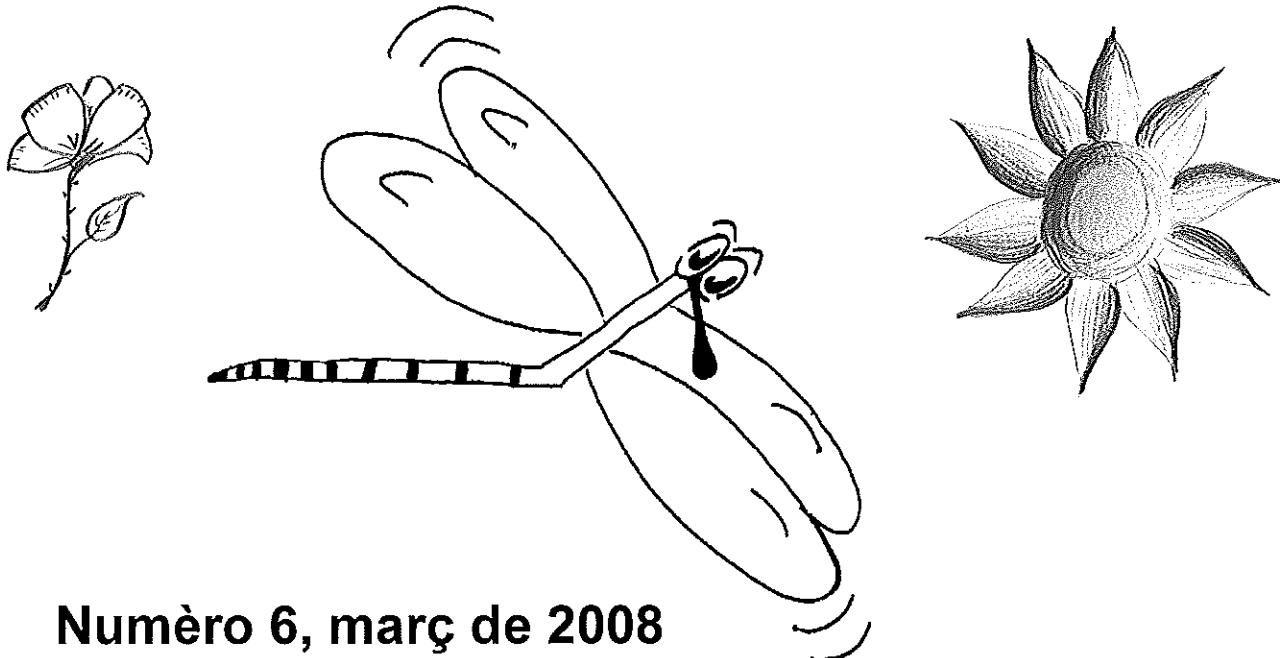
A l'entrelutz Epaminondas se'n va e camina longtemps fins a l'ostal d'un masc. E li ditz: « Vòli saber perqué alara que soi fòrt obeissent, me fau totjorn repotegar per ma maire. Li conta sas darrières aventuras e la boca del masc s'emplena de rire. Alara lo masc li ditz:

« **Cerques pas pus d'obesir sens soscar. Es a cadun de trobar cossí cal agir. Ara, vai en patz, lo còr tranquil e l'esperit despertat.** »

E cric e crac mon conte es acabat.

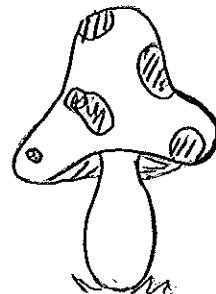
Odile Weulersse

Las domaisèlas

Numèro 6, març de 2008

L'EDITO

Las domaisèlas a l'ora d'ara...

Abans las vacanças de febrièr, comencèrem lo nòstre tresen modul. La tòca de la formacion estent de visitar los tres cicles diferents, un regent e sos escolans, nos aculhiguèron dins lor classa.

Per nautras, es tornamai una experiéncia novèla de las bonas que nos afortís dins l'aprendissatge del nòstre mestier.

Per aquò far tanben, aguèrem l'astre de participar a un estagi d'afortiment en lenga gascona e lengadociana menat per d'entrenaments de qualitats.

La còla Tisner

LO SOMARI:

p 1: Edito: Las domaisèlas a l'ora d'ara...

p 2 e 3: Rubrica tradicion: CARNAVAL

p 4: Rubrica tradicion: CARNAVAL; Rubrica presentacion: los formators en formacion

Jornal a gratis d'escampar pas per carrières
APRENE, MVA n°16, 15 c. general marguettine 34500 Besiers 04.67.28.75.36
aprene@aprene.org
<http://aprene.org>

Responsable de publicacion : Mònica Allaya
p.1

RUBRICA TRADICION: CARNAVAL

Carnaval se situa a un nos calendaire constituit dels jorns grasses (del dijòus precedent dimars gras fins a aqueles jorns) e del dimècres de las Cendres (siá 40 jorns abans Pascas). Aquel període correspond a un període de manjar abondós (amb lo masèl), de parada musicala, d'spectacles satírics acompañats del Charivari. Carnaval correspondia a un rite de passatge del grop dels joves a lo dels maridats, las luchas ritualas, la solhadura, l'inversion de las valors. Los paures se vestisson en rics, los òmes en femnas, los joves en vièlhs.... un ambient sorne amb aparicion de las masquetas e dels mostres. A l'ora d'ara existís totjorn lo mite de Joan de l'Ors, los Palhassas de Coronterral. Sens oblidar la critica politica dels eveniments de l'annada que se justifica amb lo jutjament e lo crematge del Caramentrant.

Las masquetas e autres desguisaments tradusisson l'euforia dels participants. Los desguisaments zoomòrfes, tirats d'animals menaçants, misterioses o representatius de la fòrça (ors, taure, lop...) recòrdan la creatura de l'òme salvatge.

Lo charivari reproduïs lo mond del Caòs, abans la separacion dels elements. Aquela musica de las tenèbras significa tanben una foncion d'expedicion de las anmas dins las esfèras superioras. Es per aquò que predominan los instruments de vent (trompeta, autbòi, pifre...)

Quant a la lucha entre los blancs enfarinats e los negres coberts de suèja, representa las fases lunares e l'alternància entre la vida e la mòrt. D'aquí las caravenas, las balajas o bastons per far fugir los marrits esperits.

Las danças e cants de Carnaval

- Los brandes son de danças emblematicas de Lengadòc, que se fan en cadena en alternant de sauticaments d'un pè sus l'autre al contratemps de la musica. Simbolizan los rituals del sorne, de la prigondor de l'estre.
- Los rigaudons se dançan en cercle en se tenent pel còl e en levant las cambas d'avant en arrièr.
- Las farandòlas se fan en cadena tanben mai lo movement es mai subte e se dançan a l'entorn del « lenhièr ».

Jessica e Natàlia.M

LA "CAÇA A L'ORS"

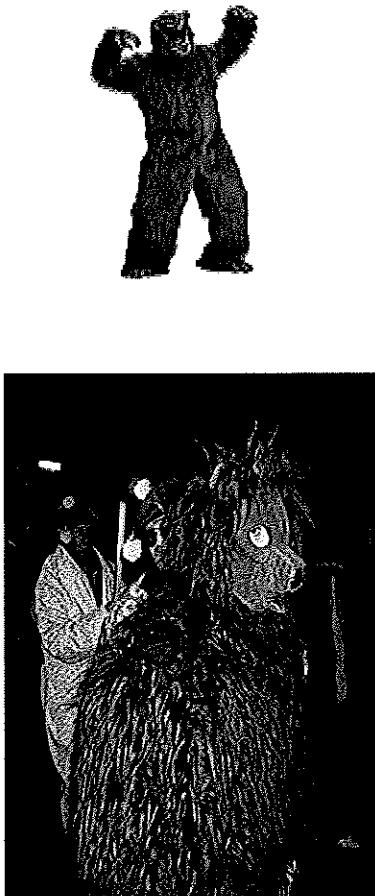
La « caça a l'ors » qu'ei ua tradicion dens tots los carnavales pirenencs. N'ei pas briga un encoratjament a l'exterminacion deus ors. Au contra, qu'ei lo parat d'ajudar a la soa subervita e de mostrar l'importància d'aqueth animau dens la nostra cultura. De segur qu'ei tanben lo parat de har la hèsta ! L'ors que simboliza a l'encòp lo poder subernatural e la sexualitat mascla e bèstia... Que protegeish de las malaudias, mes que pòrta malur au qui prononça lo son nom o que'u tua. E que's ditz dens los Pirenèus que hemnas nombrosas, raptadas per la bèstia, n'averén pas resistit a la temptacion deus charmes de la virilitat soa (conte popular pirenenc de « Jan de l'Ors »).

Alavetz, la tradicion de la « Caça a l'ors » que's debana la nueit, au mes de heurèr, abans de har cremar a Sent Pançard. Qu'ei un moment brac de holia collectiva, de calhavari dinamic e sovent crud. Qu'ei de bon saber que los caçadors e son hemnas desguisadas en òmis e las Rosetas, òmis desguisats en hemnas.

Qu'ei a la prima que los ors e's desvelhan e sorteishen de la tuta tà anar amorosejar. Que pujan tà la hont sacrada e que i tròban las Rosetas, gojatas esmeridas e provocadoras. Excitats en véder aqueras hemnas popassudas, autanlèu que s'i hican a darrèr, en tot deishà's invadir per las loas pulsions. Los caçadors qu'aténen que las trompas, anonciatoras de l'obertura de la caça, e sonen dens la nueit. Dab los fesilhs e los coteràs, que's lançan darrèr los ors. Quan ne gahan un, que'u rasan, que'u crèstan, que'u deishan com mòrt e qu'exibeishen lo trofeu au public.

Autes personatges hèra importants que son los orsatèrs. Quan un ors ei gahat, que temptan alavetz d'arreviscolar la bèstia en bohant-li la « vita » dens lo cul dab lo baston. Aquò qu'es entà demandar que la terra e sia fertila tà la navèra prima. Apuish, que l'encadenan entà's poder exercar lo mestier. Las bèstias domesticadas qu'executan lavetz la dança de l'ors dab lo public escauhat ! Bon carnaval !

Marion e Natàlia F.
p.2

Caça a l'ors de Pau: L'ors dab los orsalèrs darrèr.

Carnaval de Limós

Lo Carnaval de Limós dura tres meses, de genièr a març totes las dimenjadas e la setmana folclorica. Se caracteriza per una alternància de sortidas de bendas vestidas en peiròts sus la plaça principala de la vila. Se considera coma lo carnaval mai long del mond.

Istoric :

Segon una tradicion que data del sègle XIV, los molinièrs celebravan la remesa de lors censes al monestiri de Prolhe lo jorn del Dimars gras. Acompanhats pels joglars, percorrißián la vila en lançar de dragèas e de farina. Celebran Carnaval a Limós dempuèi 1604. Se fasiá en costum de molinièr amb un foet e una biaça de farina. Las personas masquetadas dansavan de farandòlas al son dels grailes e dels tamborns.

Debanament :

Aqueste carnaval es una dança ritmada per un quinzenat de musicians que jògan d'aires limosencs. Van d'un troquet a l'autre e son precedits pel grop qu'assegura la jornada. Los dançaires viròlan en levar la caravena e en jetar de confetis suls caps dels badeires.

Las bendas e godilhs se costejan sens se mesclar jos las arcadas medievalas de la plaça de la Republica de la vila. Aquela plaça es bordada de cinc troquets. Las bendas sortisson d'un troquet per anar dins un autre. Una sortida representa un torn de plaça per una sola benda. Un vintenat de bendas anima caduna son torn Carnaval. Pòdon portar de noms relatius a lor barri a lor particularitat.

Una jornada de carnaval se compausa en tres partidas :

La sortida del matin es la que met mai en valor lo propre de carnaval : la satira, consacrada a un tèma causit dins l'actualitat locala, nacionala o internacionala. La benda es pas vestida en peiròt mas en desguisaments caricaturals o grotesques dins l'amira de metre en scèna lo subjècte e de lo metre en derision.

A la sortida de 5 oras del vespre, los carnavalièrs vestisson enfin lor costum tradicional. La plaça s'emplena del « Limós tot ».

La sortida de 10 oras del ser es segurament la que met mai en valor l'estetica de carnaval. L'esmoguda de la gestuala dels dançaires, la beltat de lor costum, lo ritme embelinaire de la musica, l'aspècte trivial dels godilhs... e tot çò que fa carnaval es afortit per la luminositat e l'odor de las entòrtas.

Los protagonistas :

Las fecas : son de bendas compausadas d'un vintenat de personas. De règles fixadas pel comitat de carnaval lo federan e règlan.

Sos accessòris necites son la masqueta, la cagola e los gants per que la reconescan pas, la caravena e la biaça plena de confètis per embestiar lo public.

Lo tèrme « fecas » designa tanben la musica, la dança e quitament Carnaval dins sa globalitat « Limós fa fecos ». Mas atencion, lo mot fecas s'emplega tostempas al plural.

La musica : Un quinzenat de musicians, tambor e tambora en cima, e los instruments de coire coma la trompeta, la clarineta, l'elicon o lo tira buta jògan d'aires binaris o terciaris sus los quals fecos e godilhs dançan sus un pas caracteristic.

Los godilhs : Sol, en pichon grop o en benda, los godilhs son las masquetas que se tenon darrièr la musica quand jòga. Amb de desguisaments gotesques, caricaturals o burlesques, son d'elements incontrolats de la fèsta que se trufan dels espectadors. La trufariá es un jòc de la reconeissença entre la persona masquetada que parla a un espectator amb una votz subraguda en li balhar d'indicis per manténer l'intriga e en ensajar de se far pagar un còp. Mas d'annadas en annadas, n'i a de mens en mens, benlèu víctimes de la multiplicacion de las bendas.

La fin de carnaval :

La fin de carnaval se debana durant la « nuèit de la blanqueta de Limós » amb lo jorn del jutjament de Sa Majestat Carnaval, jutjament en occitan que s'acabarà amb sa cremacion. A'n aquesta escasença, las fecas e lo public tòrnau prene la cançon Adieu paure Carnaval.

Faneta e Júlia

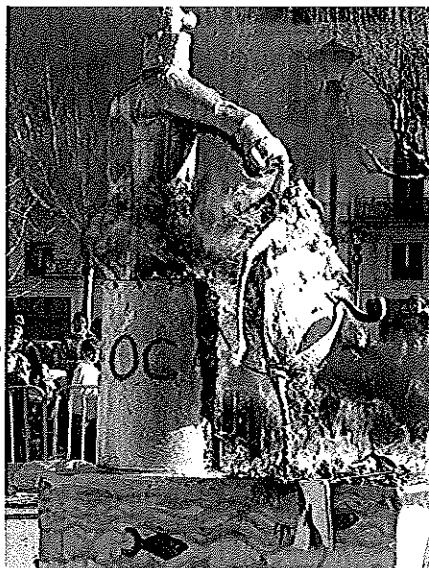
Carnaval Besierenc

Aqueste dissabte (lo 8) dins Besiers avètz segurament encontrats de bèstias estranhas, de petaçons, de bufatièrs, d'enfarinats, e de polidas gotas, botelhas... d'aiga.

Coma cada an, los calandrons se trachèron del jutjament amb l'aiga per tèma.

Caramentrant se faguèt acusar de polluar las aigas, de la fonda dels glacièrs... e autres causes plan meritadas.

Foguèt cremat sus la plaça de la Ciutadela davant los Carnavalencs.

LA BUFATIÈRA

Totjorn me parlan de mas cauças
Jamai las me petaçan pas
E bufa-z-i aicí
E bufa-z-i ailà
E bufa-z-i davant
E bufa-z-i darrèr
E bufa-z-i al cuol
Que n'a plan de besonh.

Júlia e Natàlia M.

RUBRICA PRESENTACION

Los formators en formacion

A cada estagi a Besiers, la còla Tisner rencontra la còla de formators en formacion amb un grand plaser, aquò's segur (los repaisses son sovent bravament animats). La còla dels formators en formacion es una còla qu'a lo sens de las relacions umanas, i a pas de doble (es una qualitat apreciable) !

Lor còla rica en color se compausa de : Lucile Gauffre nascuda a Bedarius (45km de Besiers) que li agrada la lenga e la cultura e qu'aima de los partejar. Daniel Machard nascut a Valras-Plaja mas que demòra a costat de Tolosa (la vila ròsa) qu'ausiguèt la lenga pichonet e qu'aimariá èsser una belugueta dins la nuèit que guidariá cap a la lenga pels autres. E enfin, i a Sylvie Chamayou que vegèt lo jorn a Quarant, qu'a lo lagui de faire passar la lenga perqu'es la lenga de son enfanca.

An ja bastits un libreton Benvenguts al molin dels mots sobre polit e plan fach al nòstre vejaire que visa a promòure la lenga occitana e a l'ensenhar a d'adults. Aquel libreton còsta 5 euro's e o vos conselham perqu'es de bon d'utilizar e interessant en tot demorar accessible als debutants. Es un libreton de jòcs per aprene la lenga en s'amusar.

Lor formacion completa se fa en una annada escolara : debuta en setembre per s'acabar al mes de junh. Se fa en alternància d'estagis teorics al centre (a Besiers) e de setmanas de praticas professionalas encadradas per de formators professionals del C.F.P.O.. Per totas entressenhas : cfpoccitan.org .

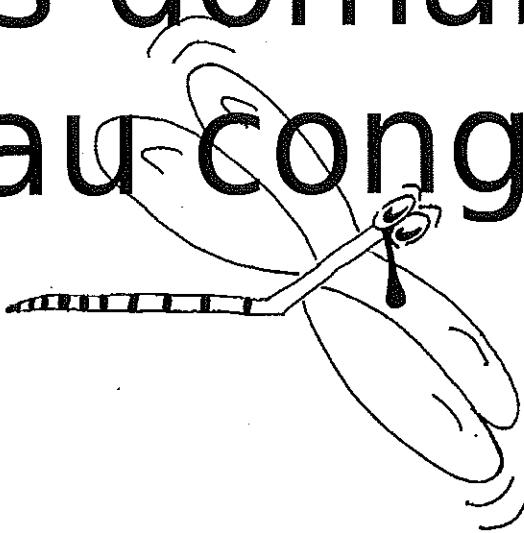

Aquela formacion permet d'aprene lo mestier de formator en lenga e cultura occitana. Per aquesir las competéncias clau d'aquel mestier, participan o animan d'estagis. Aprenon d'aprestar lors intervencions en autonomia e a bastir una accion de formacion en occitan per ensenhar l'occitan als adults.

L'auretz comprès, es una formacion plan rica qu'es accessible quitament als debutants motivats per s'aprestar al mestier de formators en lenga e cultura occitana e ongan avèm l'astre d'aver una còla tant agradiva qu'aviam vertadièrament enveja de la vos presentar.

Jessica e Susana

Las domaisèlas au congrès

Numèro especial, dijous 8 de mai de 2008

L'EDITO

Adishatz a tots e a totas,

La prima que marca ua renavida globau deus òmis, de las hemnas e de tot çò qui l'environa. Qu'ei lo desvelh de la Natura, la pujada de la saba, l'espandida deus borrons. Qu'ei l'òra de minjar la moleta de Pascas, de har sonar las campanas, de miar los tropèths pèisher haut en las montanhas e de volar tau com domaisèlas e vòlan de branquètas en branquetas, de ròsas en ròsas.

B'ei arribat, lo mes de mai, tan fresc e tan gai! Anem ! Acompanhem las Calandretas depausar lo sons ueus en cada petit niet d'Occitània e arretrobem-nse a Vièla tà tribalhar e hestejar lo mei hòrt possible entà que lo neste arresson e posca ausí's de pertot.

La còla Tisnèr vos presenta lo jornal primièr del congrès 2008.

Ongan, es lo vilatge de Vièla que nos aculhís. Un polit vilatge al còr de la valada d'Aussau, luòc mitic dels Pirenèus.

Vengudas de mantun canton d'occitània, sèm 7 domaisèlas de seguir la formacion iniciala de regents de Calandreta al CFPO de Besiers : Marion Curto de Bordèu; Jessica Magnien de Seta; Susana Morandat de Tolosa; Júlia Sabatery de Bessan; Faneta Suberroque de Castanh; Natàlia Font de Perpinhan e Natàlia Mineur de Narbona.

Per aquel estagi sèm urosas de nos trapar a Vièla e de véser que tan de mond (parents, assossiatius, regents e autres professionals de la lenga occitana) se mobilizan e s'associan per far escòla.

Long de la jornada, poirem participar a d'acampadas e de talhièrs suls tèmas de la lenga, del movement, de la responsabilitat dels caps d'establiments e dels presidents, de la pedagogia e del desenvolopament de las escòlas. En fin de jornada, nos poirem divertir amb las produccions dels calandrons dels Pirenèus Atlantics e escambiar un moment agradiu amassa.

Nòstre primièr congrès!!

Aham viure lo nòstre primièr congrès! Aprep i aver pensat pendant un brave moment, i sèm, enfin!!! Lo congrès comença e evolu sus tres jorns. I venèm cargadas de vam, d'envejas, caduna amb mila interrogacions e idèas dins lo cap, e pasmens, amb un pauc d'ànsia. Lo congrès es quicòm!! Es la primièra amassada granda per nosqueras, lo primièr rencontre bèl amb totes los actors del movement Calandreta! Es tanben un plaser de tornar veire los caps coneguts, e d'encontrar los qu'avèm pas encara agut l'astre de conéisser.

Sèm urosas d'èsser aculhidas dins lo país gascon del nòstre pairin : Joan Francés Tishèr!

Lo congrès, qu'es aquò?

Cada dos ans, totes los actors del movement occitan son convidats al congrès qu'es lo luòc d'elaboracion del projècte Calandreta.

Lo tèma del congrès s'apuèja sus la Carta que se bastís en quatre partidas:

- 1 - La tòca de las escòlas Calandretas
- 2 - S'associar per far escòla
- 3 - Immersion e pedagogia
- 4 - Accion culturala

Aqueste an lo congrès se debana a Vièla, en gasconha, e lo tèma n'es: « S'associar per far escòla ».

Las personas presentas poiràn escambiar lor vejaire e lor viscut, e ne discutir, per ensajar de melhorar lo travalh de còla, que se fa dins cada escòla coma dins cada federacion.

DIVERTIMENT

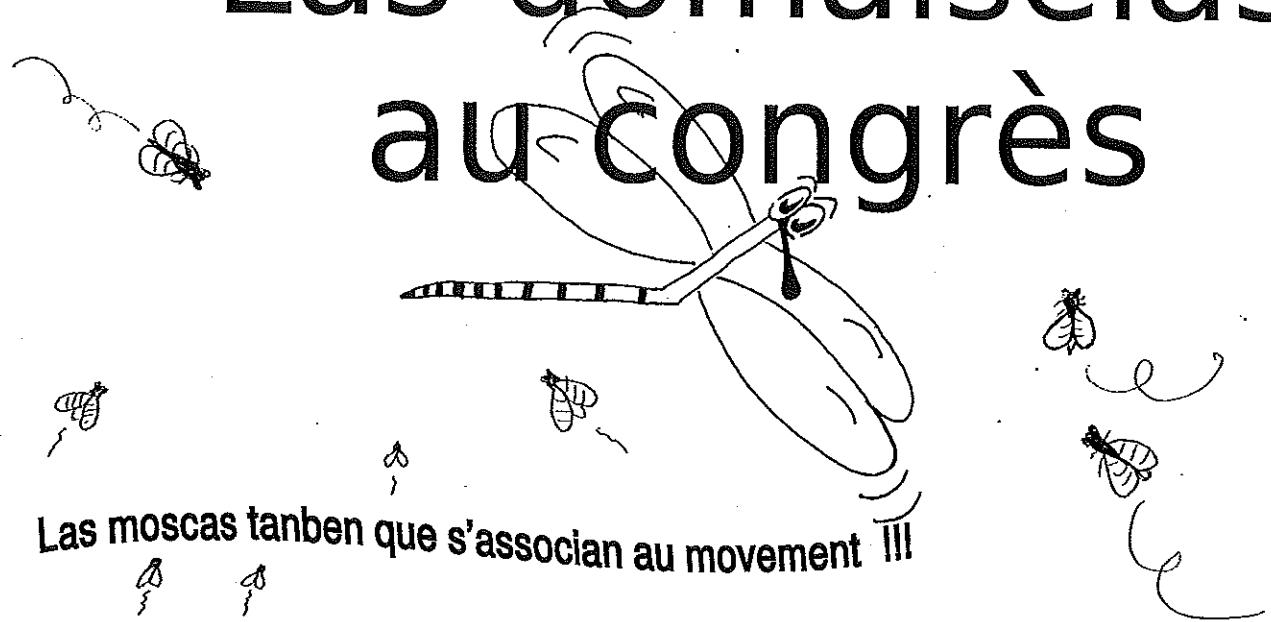
Mots amagats

Cercatz los mots següents dins la grasilha. Ne podètz trapar dins totes los sens. Amb las letres que demòran, bastissètz una frasa essenciala pel movement Calandreta.

Acamp
Amassada
Aperitiu
Bearn
Botigas
Calandreta
Conferéncia
Congrès
Conselh
Escola
Farandòla
Gasconha
Informacion
La Mal Coiffée
Musica
Occitans
Prima
Regents
Serada
Vièla

A	L	O	C	S	E	O	C	C	I	T	A	N	S
S	A	M	A	S	S	A	D	A	A	R	M	O	S
S	U	P	T	O	C	I	B	A	E	V	U	I	F
R	I	R	E	P	E	E	P	G	I	S	S	C	A
C	T	I	R	R	A	M	E	E	F	E	I	A	R
O	I	M	D	R	A	N	L	A	R	R	C	M	A
N	R	A	N	C	T	A	R	G	E	A	A	R	N
S	E	G	A	S	C	O	N	H	A	D	S	O	D
E	P	C	L	O	B	O	T	I	G	A	S	F	O
L	A	M	A	L	C	O	I	F	F	E	E	N	L
H	L	A	C	O	N	F	E	R	E	N	C	I	A

Las domaisèlas au congrès

Las moscas tanben que s'associan au movement !!!

Numèro especial, divés 9 de mai de 2008

L'EDITO

B'ei agradiu de's lhevar en véder las montanhas e enténer la musica deus ausèths, de l'arriu e de las esquiras de las vacas ! Que i a hòrt de causas de díser suu parçan biarnés tant beròi, mes qu'avem decidit de'vs parlar de çò que's passè ger au congrès.

Quin plaser d'anar a la nostra purmèra amassada regents ! Quan ne serém pas enquèra regentes, que'ns sentim integradas au movement tà har avançar las causas. Cadun que prenó la paraula tà har remarcas, balhar lo son avís. Qu'era vertadèrament un tribalh en comun. Aquiu que pren enquèra mei sens lo tèrmi « s'associar entà har escòla ». E tot aquò qu'ahorteish la nostra enveja d'estar regentes, de participar activament a l'espandida de las escòlas.

« Çò que hèm uei qu'ei plan, çò que haram doman que serà miélher ! »

(J.F.A.)

Metèo Occitània :

Uèi, divendres 9 de mai, festejam la Santa Mosca.

Metèo Occitània anónzia de pluèja e de nívols. Farà 12 grases aqueste matin e 14 lo vèspre. Lo vent bufarà del Nòrd Est dins las vòstras aurelhas.

Bona jornada e bon coratge amb las moscas!

LO SOMARI:

p 1 : Edito, Metèo

p 2 : L'Escapolaire qu'es aquò ?, Viatge en lenga, Lo mot misteriós

Lo diplòma d'Escapolaire qu'es aquò?

Correspond a un diplòma del nivèl A2 del document entitolat : *Encastre Europèu Comun de Referéncia per las Lengas*.

Es prepausat als mainatges de 10 a 15 ans e tanben als adultes desiroses d'o passar.

Existís dins cada dialècte.

L'inscripcion se fa al prèp del CFPO de sa region.

L'examen se fa en dos temps :

- avalacion escrita : legir un tèxt e respondre a de questions.
- avalacion orala : legir un tèxt, puèi discutir a l'entorn d'un subjècte.

Ièr matin, lo subjècte de la primièra amassada èra « las avaloracions ». La decision de far passar lo diplòma de l'Escapolaire als calandrons de CM2 foguèt votada per èsser prepausada a l'AG.

Per experiéncia, podèm testimoniar que lo debanament d'aquel examen se fa dins un ambient convivial e suaud.

Viatge en lenga

Quin viatge!

Los mainatges de las Calandretas e classas bilingüas de Bearn nos ofriguèron un espectacle meravilhós ièr de ser a Laruntz. De cantar dins totes los dialèctes occitans mòstra la riquesa de la cultura nòstra, e aquò demercé al trabalh dels regents associat a lo de Joan Francés Tisnèr.

Las domaisèlas son plan fièras d'aver causit aquel pairin!

La darrièra cançon, La Sobeirana, omenatge a la lenga occitana nos pertoquèt a totes.

Esperam pas lo conselh per felicitar los mainatges e totas las personas que participèron a aqueste eveniment.

Lo mot misteriós

Per descobrir lo nom d'un luòc, devètz metre las letres dins l'òrdre per trapar cada mot.

Devètz puèi metre las letres numerotadas a la seguida per trapar lo mot misteriós.

CAROTUPICBCAI (nom de persona)

1

TAFSE (s'acompanha de bon vin)

2

ASHAIRDSCRA (debat)

3

NZRATUL (nom d'una vila)

4

NAOTMANH (relèu)

5

Lo mot misteriós :

1 2 3 4 5

Las domaisèlas au congrès

Numèro especial, dissabte 10 de mai de 2008

L'EDITO

Adieu-siatz brave monde

Es vengut lo darrièr jorn del congrès. Las idèas, proposicions, projectes e decisions rajan d'en pertot.

Tot lo monde sembla d'accòrdi sus un mot d'òrdre : « Mutualizacion ». Nos cal escambiar las nòstras experiéncias per permetre al movement d'avançar.

E per nosautras A1 que vivèm nòstre primièr congrès, mesuram enfin l'importància del congrès per l'avenidor de las Calandretas e nos sentissèm plan.

Felicitacions e grand mercé a los qu'organizèron. Aquel recampament, foguèt una capitada bèla. Òsca tanben a totes los participants demercé qual los escambis foguèron tant interessants.

Puèi aurem de mal de quitar las montanhas, tant « beroïas », de Bearn...

Ponch de vista de las regentas en 3ena annada de formacion a prepaus del trabalh que foguèt fach dijous e ièr.

« Eriam dins lo talhièr n°3: « S'associer per la responsabilitat ».

Lo talhièr se virèt a l'entorn de la redaccion d'un referenciaciu dau ròtle dei sòcis dau burèu (secretari, clavaire...). La tòca èra de parlar tanben dau binòme president/cap d'establiment. S'aviseriam qu'es un lagui de cadun per ben definir leis estatuts. Noteriam lei disparitats dins leis escòlas a l'entorn d'aquest subjècte. L'armonizacion apareiguèt complèxa, mas leis escambis foguèron rics. Nos portèt d'entresenhas que nos fa besonh per nòstrei futuras responsabilitats. »

(Redigit per F. Josselme e M.P. Cransac)

Viscut d'un associatiu Limosin a prepaus dau congres:

« Per me es important perque sem luenh geograficament de las autres escòlas çò que fai que mancam per eschamnhar. Lo fach de venir au congres balha mai lo sentiment de far partida d'un moviment. Permet tanben de rencontrer dau monde e de préner consciéncia a travers los espectacles, per exemple, de veire que l'occitan es pas nonmàs la lenga de l'escòla.

L'ambient es fòrt simpatic. Envers la lenga, segue la trama generala. »

LO SOMARI:

p 1 : Edito, ponches de vistes de congressistes

p 2 : Entrevista de C. Morandat, paraulas de « La Sobiranà », Galejada e Informacions

Entrevista de Cäcilia Morandat

Vos podètz presentar ?

Me soni Cäcilia Morandat. Ai 53 ans. Soi maire de 3 ancians Calandrons de la Calandreta Dau Clapàs de Montpelhièr. Soi restacada a las questions de l'escòla e a las lengas dempuèi longtemps (1987). Soi tanben clavaira dins lo movement Calandreta: restacada al bon fonctionar de la vida financiera e tanben amb una bona vista d'ensemble de nòstre movement e de son istòria.

Qué fasètz, quin es lo vòstre ròtle?

Trabalhi en ligam estrech amb los emplegaires de las diferentes estructuras de Calandreta que ne soi clavaira. Ensagi d'èsser disponibla per eles, de servir lor fisança e eles tanben fan un travalh gigant al quotidian, mercé plan!

Uèi fau pas mai la sasida directa de las donadas comptablas coma un còp èra. Soi presenta sonque per rassegurar, verificar, arbitrar, balhar conselhs, partejar de vejaires e avançar amb los presidents dins una soscadissa bona a prepaus dels fons disponibles e de lor reparticion d'un biais just e judiciós.

De fach, ai sobent lo marrit ròtle, la que ditz: « non, mèfi, pas possible... ». Mas es pas greu porque i a un fum de moments positius dins las nòstras còlas associativas.

Podètz balhar lo vòstre vejaire d'ongan?

Un congrès es un moment intensiu per totes al nivèl del travalh, mas es fòrça ric e necite. Permet d'afortir los ligams entre associatius, regents e salariats e de descobrir l'autre e sa cultura, o la nòstra cultura comuna e d'avançar dins las soscadissas a prepaus del movement.

Quinas èran las vòstra espèras en venir a Vièla?

Una bona participacion de totes e un escambi convivial de totes nòstras riquesas.

Foguèron complidas?

Oc. Un grand mercé per l' espectacle e las prestacions musicalas mai que bonas.

Mot sus l'enquèsta

Ger, que presentèm l'enquèsta sus las coneishenças qu'an lo monde sus l'istoric de Calandreta. Que constatèm que i a ua manca d'informacion: associatius, los regents, los mainatges, las ajudas mairau... e ne son pas pro assabentats de l'istoria de la loa escòla e suu movement Calandreta en generau. Lo movement tot qu'a de pensar a trobar solucions tà que lo monde e poscan conéisher l'istoric de Calandreta.

Paraula de la Sobiranà

Despuish l'aup italiana,
A truvèrs vilas, e monts, e lanas,
E dinc a la mar grana
Que senhoreja ua sobiranà.

Entant de mila annadas
Qu'audin son arríder de mainada,
Sas cantas encantadas,
Sons mots d'amor de hemna tant aimada.

Jo que l'escotarèi
Com s'escota a parlar ua hada,
Jo que la servirèi
Dinc a la mea darrèra alenada.

Un dia, un beròi dia,
Tots coneisheràn ma sobiranà ;
Ma mair, ma sòr, ma hilha,
Ma bèra amor, qu'ei la lenga occitana.

Pèir Salles e Patric Salinié

La devinhòla del jorn!

Ièr dòna M.C. TAUZIET nos contèt la primièra galejada occitana apresa la vèlha per Albèrt :

« Quin es la diferéncia entre un uòu e lo rei d'espanha?

- Un uòu es un uòu, e lo rei es pas'n uòu » (espanhòl) !!!

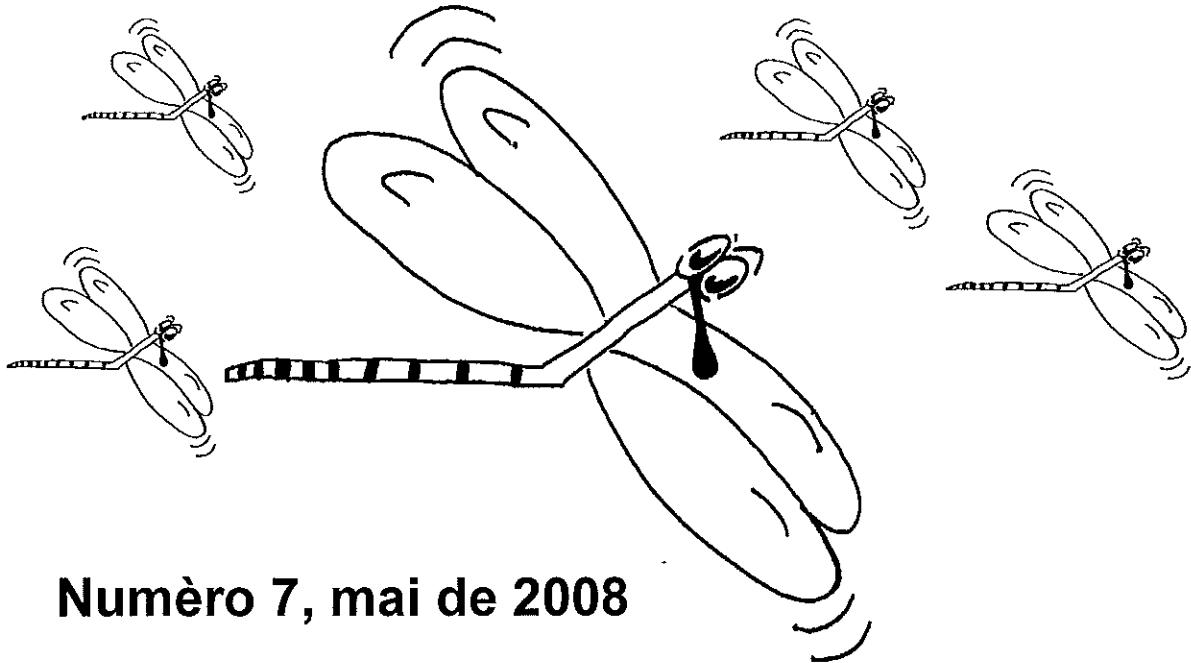
Hahahahaaa!! Mercé plan!!

Infòs:

- «Cèrqui de mond per far un grop de travalh per fargar un DVD de dansas festivas tre la granda seccion fins al collègi » Alan Sabat.
sabatalain@yahoo.fr

- Dobertura del portal la pòrta d'òc en septembre 2008: mancatz pas de vos marcar!

Las domaisèlas

Numèro 7, mai de 2008

L'EDITO

Profieitem enquèra deu temps que'ns demòra !

Que s'apròcha lo mes de junh e dejà l'annada escolara que s'acaba d'ací pauc de temps. Los estagis hens las escòlas, los estagis teorics a Besièrs, los cors d'occitan, lo congrès de las Calandretas, tot que passa hèra viste ! Profieitem enquèra deu temps que'ns demòra tà contunhar d'apréner (maugrat qu'apregam tota la vita plan segur !), tà'n saber mei sus la pedagogia institucionau qui'ns passiona a totas (sustot qu'avem pedagògs extraordinaris dab qui escambiar, mercés a Renat Laffitte e Bregida Vicario). Que partatjam enquèra las experiéncias educativas viscudas caduas dens los diferents lòcs d'Occitània, e qu'aprenem tostems las uas de las autas. E n'arrestam pas jamei de dansar e de cantar la nostra cultura occitana.

Nosautas, las Domaisèlas, que'ns sentim de mei en mei har partida deu movement Calandreta e que haram tot ciò que poderam entà que las escòlas s'esparpalhen hens l'aviéner.

Jessica e Marion

LO SOMARI:

p 1 : Edito : Profieitem enquèra deu temps que'ns demòra !

p 2 : Rubrica escritura : Sestine ; Rubrica congrès.

p 3 : Rubrica tradicion : Los animals totemics.

p 4 : Rubrica environament : Los mainalges e l'environament ; Cossi fargar de papièr tot nou amb de papièr tot vièlh.

p.1

Jornal a gratis d'escampar pas per carrières
APRENE, MVA n°116, 15 c. general margueritte 34500 Besièrs 04.67.28.75.36
aprene@aprene.org
<http://aprene.org>

Responsable de publicació : Mònica Allaya

RUBRICA ESCRITURA

Sestina

Una sestina es una forma poetica inventada pel trobador Arnaut Daniel al segle XII. Es un poèma de sièis estròfas que se bastís en forma d'espirala. Lo darrèr mot de cada vers ven lo primièr de la còbla seguenta, lo primièr ven lo segond...*

7 dròllas a Besièrs.

7 domaisèlas.

E sonque 4 al fogal.

En riba d'Òrb,

trabalhan al centre

alara que punteja la prima.

Las 7 gojatas an plan estudiad cap a la prima.

Mas ara, quora arriban a Besièrs,

pensan pas mai al centre.

E las 7 polidas domaisèlas,

En gitar las colors del reviscòl se miralhar sus Òrb,

somian de fugir luènh del fogal.

Mon reialme contra un fogal.

Una idèia que me de-prima.

Quora apareis Òrb

sabi qu'arribi a Besièrs

mas veirai las domaisèlas

e lo monde del centre.

Sembla que la planeta trapèt son centre.

Ne vòli pas coma fogal.

Demandatz a una domaisèla,

Cò que pensa de la prima.

quora plòu sus Besièrs.

Anèm monde bèl, respondètz que sètz pas òrb.

E a totes los que son òrbs,

fixatz lo vòstre agach sul centre,

lo centre de Besièrs.

Pas luènh d'un estranh fogal,

e segur i traparètz en prima,

una còla de domaisèlas.

E se semblatz una domaisèla

e qu'emai sètz òrb

en prima,

e ben avètz pas d'astre mas lo vòstre monilh es pas lo centre,

lo centre es a costat del fogal

lo centre es APRENE e es a Besièrs.

*Per mai d'entressenhas sus la sestina : *Sestinas occitanas*, Ataüt d'Arnaut Daniel, Letras d'òc (06).

RUBRICA CONGRÈS

Vaquí, visquèrem lo nòstre primièr congrès !

Lo 8, 9 e 10 de mai, se debanèt lo congrès de las Calandretas.

En efièch, cada 2 ans, totes los actors del movement occitan i son convidats. Es lo luòc d'elaboracion del projècte Calandreta.

Aqueste an, se debanèt a Vièla, en Gasconha e lo tèma n'èra « s'assiciar per una escòla en movement. »

Per nautras, foguèt una experiéncia de las bonas, rica en coneissenças e emocions.

En mai d'èsser un eveniment cultural, èra tanben un sejorn festiu ont aguèrem lo plaser de tornar veire lo nòstre pairin Joan-Francés Tisnèr.

Es possible de trapar d'articles dels tres números especials editats pendent lo congrès sul sit d'APRENE : aprene.org

Natàlia F. e Natàlia M.

RUBRICA TRADICION

Los animals totemics

Qual a pas jamai somiat de far dançar un animal totemic ?

Trapam d'animals totemics dins mantun país del mond mas es dins Erau que son los mai concentrats.

Trapam:

Lo Polin de Pesenàs, de Vias, de Florensac, de Montblanc, o d'Alinhán-del-vent,

L'Ase de Ginhac o de Bessan,

Lo Camel de Besièrs,

La Cabra de Montanhac,

Lo Lop de Lopian,

Lo Chivalet de Florensac, de Pesenàs, de Casols de Besièrs, ...

Lo Cagaròl de St Pargòri,

L'Eiriç de Rojan,

Lo Buòu de Mesa,

L'Agassa d'Abelhan,

Lo Chin de St-Pons-de-Mascas,

Lo Lapin de Cers,

Lo Porcèl de Possan,

La Granhòta de St-Geniès-de-Fontarecha,

Lo Mujòl de Balaruc-lo-vièlh,

Lo Pesolh de Conas,

La Bedarasca de Bedarius,

Las Ratas de Gabian,

Lo Boc de Paulhan,

Lo Pòrc negre de St-Andrieu-de-Sangònies, e plan d'autres encara.

E en defòra d'Erau : L'Ors de Pau, La Tarasca de Tarascon...

Lo polin de Pesenàs

N'avètz pas jamai ausit parlar ? Un animal totemic es un animal emblème d'un vilatge o d'una vila. D'unas vilas fan una carcassa de fusta (lo mai sovent de castanhièr) amb un tèla tibada dessús, per representar lo còs de l'animal. Sus la carcassa, fixan cap e coga. Aquela carcassa, mantun dançaire (de cops fins a 8 o 9 segon lo pes e lo volum de la carcassa) la pòrtan e la fan dançar al son d'una musica que li es particulara. La carcassa es portada lo mai sovent mas d'unes son tant pesugas qu'an de rodetas per solatjar los dançaires.

Aqueles animals totemics, los sortisson per d'escasenças especialas : carnavales, fèstas del villatge, las caritats per Besièrs o rassemblements organizats regularament.

Cada animal totemic a sa legenda seuna, pròpria a l'istòria del vilatge.

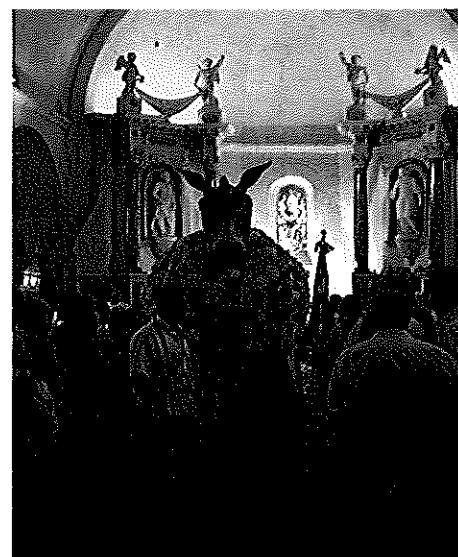
Per exemple, l'Ase de Bessan : a besonh de 4 dançaires dejós e lo molinièr amb un foet davant per lo guidar.

Sa legenda : Francés 1èr autoriza una fièra als ases a Bessan. Cada an, ondran lo mai bèl e lo passejan per carrièra. Un jorn aquel ase s'escapa e dintra dins la glèisa. Per perpetuar l'eveniment, la joveança farga cada an un novèl animal totemic que dintra dins la glèisa e que 5 òmes fòrts fan dançar per carrièra.

Se lo volètz encontrar, venètz a Bessan la dimenjada a l'entorn de la St Laurenç (en agost).

L'ase de Bessan

Júlia e Faneta.

RUBRICA ENVIRONAMENT

Los mainatges e l'environament : lo reciclatge del papièr

A aquel estadi de la formacion, poguèrem ja anar dins mantuna escòla e veire amb fòrça plaser l'interès bèl que pòrtan los enfants al respècte de l'environament e de l'ecologia.

Se sentís qu'aquela generacion ja prenguèt consciéncia del problema actual.

Coma futuras regentes nos mostrèt la responsabilitat granda cap a l'ensenhamant de l'environament qu'aurem, per contunhar de sensibilizar los mainatges dins lo respècte de la natura e los encoratjar dins aquela dralha.

Coma las escòlas son plan pertocadas pel malgastatge del papièr, e que dins cada classa se servea, faguèrem l'ensag d'un talhièr per o reciclar. Aquel talhièr foguèt un plaser de menar tant lo trabalh èra de bon far e tant los mainatges, grands coma pichons, se regalèron d'o far.

Es en primièr l'escasença d'explicar als mainatges que fargam lo papièr en partir de las filandras dels arbres e que l'industria del papièr es en part responsabla de l'avaliment massís de la selva d'Amazonia, dicha « lo palmon del mond ».

Es tanben lo mejan pels enfants d'aprene que totes los objèctes ja utilizats pòdon aver une segonda vida e qu'aquò se sona lo reciclatge.

Cossí fargar de papièr reciclat tot nòu amb de papièr tot vièlh.

Cò que vos cal : de papièr per lo reciclatge, una bacina, un quadre, un tamís (que se pòt fargar amb un quadre e de moissalièra), un pauc d'aiga, un mesclaire electronic, una esponga.

Las etapas del fargatge del papièr :

Primièra fasa : fargar la pasta.

Abocinar lo papièr de reciclar e lo metre dins una bacina d'aiga cauda en pastissar. Aquela partida, es un plaser per los mai pichons que lo pastissatge del papièr dins l'aiga es un vertadièr regal.

Puèi mesclar amb lo mesclaire per far una mena de mixtura, que cal dilongar amb d'aiga per li balhar l'aspècte d'una sopa.

Segonda fasa : fargar lo fuèlh.

Sus la grasilha del primièr quadre, pausar lo segond, qu'aurà la foncion de balhar la forma al papièr. Emploñsar los quadres dins la preparacion per permetre a la filandras del papièr de se pausar sus la grasilha.

Daissar passar l'aiga e enlevar lo quadre d'en dessus.

Tresena fasa : pichòta manipulacion

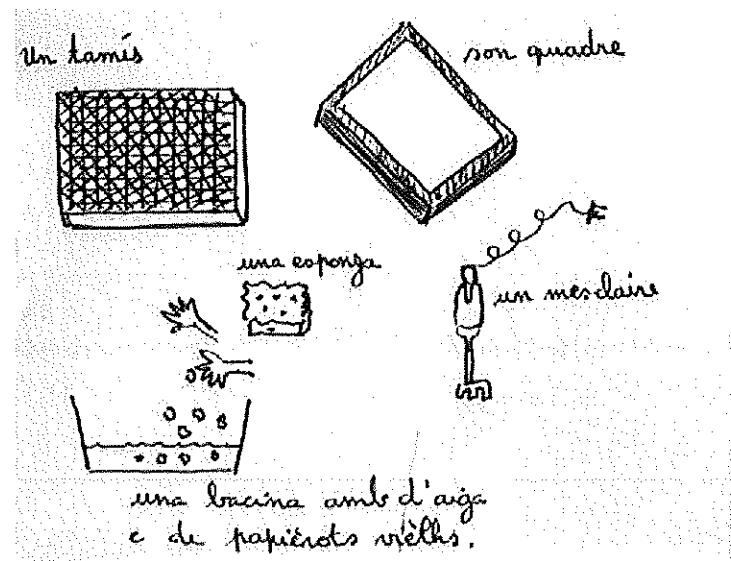
Metre un fuèlh de papièr jornal sus una taula e pausar lo fuèlh reciclat dessús amb la grasilha en naut.

Passar l'esponga sus la grasilha per tirar lo mai d'aiga possible. Ara podètz despegar la grasilha del fuèlh reciclat que demòra pegat al jornal.

Quatrena etapa : metre lo fuèlh a secar

Faire secar lo fuèlh reciclat, pegat al jornal, sus una còrda (coma per la bugada). Quora serà sec, lo fuèlh se destacarà aisidament.

Podètz apondre de flors secadas o de tinta per ondrar lo vòstre papièr reciclat.

Numèro 8, junh de 2008

L'EDITO

Fin finala...

Aquí que s'acaba l'annada per las domaisèlas a Besiers. Una annada fòrça rica tant en eveniments coma bestièses o cal dire.

Vertat qu'al long de la nòstra formacion vos avèm pas gaire contat las nòstras vidas e partejat las nòstras descobèrtas, envejas... Coma aguèrem de demandas justament, avèm tengut a vos mostrar un pauc los efièches d'un an de formacion:

LO SOMARI:

p 1 : Edito : Fin finala...

p 2 : Rubrica eveniment : La fèsta occitana de Seta ; Rubrica psicologia : Sonhar son biais de comunicar : lo metòde de Jacques Salomé.

p 3 : Rubrica actualitat : Bessilhas, qu'és aquò? ; Mercejaments de la còla....

p 4 : Rubrica tradicion : Sant Joan.

Jornal a gratis d'escampar pas per carrières
APRENE, MVA n°116, 16 c. General margueritte 34500 Besiers 04.67.28.75.36
aprene@aprene.org
<http://aprene.org>

Responsable de publicacion : Mònì Allaya

RUBRICA EVENIMENT

La fèsta occitana de Sèta

Lo dissabte 24 de Mai, sus la plaça del mercat, l'associacion Bona Jornada (qu'a per tòca de pròmoure la lenga e la cultura occitana dins la vila de Seta) organizèt una fèsta bèla.

Lo mercat artesanal e los talhièrs prepausats foguèron un pauc dependent d'un temps nivolós e pluviós, mas, ça que la, los visitaires se poguèron familiarizar per quelques oras amb la cultura occitana.

La tantossada tota, los mainatges presents aprofechèron dels tahiers menats per de parents de la Calandreta dels Dalfinets (iniciacion al circ, a la gimnastica, a las ajustas, talhièr de creacions artisticas e pesca als rits).

D'autras personas que trabalhan per la transmission de la lenga e la cultura nòstra avián respondut present, coma Jaumet Milhau l'autor dels Contes de la cigala, la Coral Dau País de Frontinhan, e lo grop Lo Stil Band de Vilaveirac. Mercés a lor participacion los pichons tant coma los grands prenguèron un banh de cultura, en escotar contes, musica e cants occitans.

L'ambient general èra festiu, e s'ausissiá parlar occitan dins los quatre cantons de la plaça. Foguèt donc una polida capitada, e quitament se lo solelh fasiá lo morre, èra pasmens una Bona Jornada !

Susana e Jessica

RUBRICA PSICOLOGIA

Sonhar son biais de comunicar : lo metòde de Jacques Salomé

L'avètz segurament remarcat, de còps que i a, la comunicacion es malaisida. Entre lo que ditz pas çò que pensa, e l'autre qu'ausís çò que vol, es lèu fach l'embolha. Arriva que siá atal ! Mas pòt èsser tanben autrament. Basta de se mainar un pauc del nòstre biais de comunicar.

Lo Jacques Salomé, un diplomat en psiquiatria sociala e especialista de las relacions umanas, prepausèt un metòde fòrça original.

Son metòde, que se ditz ESPERE (Energia eSpecifica Per una Ecologia Relationala Essenciala), utilisa un imatge fòrça representatiu de la relacion : materializa cada relacion per un ligam coma una eissarpa, una còrda.... Cadun ne ten un costat. L'enjòc ten a se mainar de son costat de la relacion en ensajar pas de contraròtlar l'autre costat, lo qu'aparten a l'autre. Sonhar son costat de la relacion es començar per aprene d'èsser un bon companh per se meteis :

« Soi protagonista de totes mas relacions e aquellas relacions van dependre en màger part de las relacions qu'entreteni amb ieu meteis ». Jacques Salomé (conferéncia « être un bon compagnon pour soi même » 1995)

Alavetz ajatz pas vergonha de costosir vòstre amor pròpi. Es dins l'interès general!

E coma ongan, nosautras rapportam tot a la pedagogia, e que las relacions dins una classa son sovent parasitadas per de frustrations, conflictes e autres, nos fa pensar que seriá pas colhon d'utilizar la metafòra de « l'eissarpa » per explicar al mainatge cossí fonciona una relacion, melhor segur que de parlar del concepte de comunicacion e de relacions umanas.

Bibliografia :

Contes d'errances, contes d'espérance, Jacques Salomé, edicion Albin Michel, 2007.

Minuscules aperçus sur la difficulté d'enseigner, Jacques Salomé, edicion Albin Michel, 2004.

Heureux qui communique, Jacques Salomé, edicion Pocket, 2006.

T'es toi quand tu parles, Jacques Salomé, edicion Pocket, 2005.

Marion e Natàlia F

Bessilhas qu'es aquò?

La jornada de Bessilhas es un recampament de totes las Calandretas de Lengadòc. Una jornada que se debana al parc de Bessilhas a Montanhac. Es un projècte portat pels regents e sostengut per la federacion regionala. Foguèt organizat per los A3/PE2 durant d'annadas mas dempuèi tres ans, es una còla de regents ancians que l'organiza, amb de regents novèls, d'animators del collègi, Patrici Rampon per la partida administrativa e los de PE2 se vòlon.

Debanament de la jornada per aqueste an:

**La jornada de Bessilhas prevista lo 27 de mai foguèt anullada per causa de trop bèl temps!!!
Mandada al 30 je junh!**

La jornada a Bessilhas es l'escasença :

- de se resconrar pels enfants que correspondon
 - de se tornar trapar pels regents (far totjorn plaser, quitament aprèp lo congrès)
 - de far sens a la lenga : los pichons veson que son pas solets a parlar l'occitan dins lor escòla

Organizaires : Patrick Albert, Marjòri Bouzac, Anna Devath, Elisabèt Escriva, Francesa Junod, Pèire Selaries, Frederic Taillefer, Domenja Maille-Valdès, Patrici Rampon.

Mel per contact : saberut.caluc@laposte.net

Faneta e Júlia

Qu'arremerciam tots los intervenents de ns'aver balhat l'escadença de seguir ua formacion de qualitat tot lo long de l'annada. Qu'arremerciam tanben los paissells e bailes de ns'aver arcuelhudas en las classas e peus conselhs que ns'ajudèn hèra pendent los modules. Qu'avem passat ua annada rica en aprendissatges e en emocions...

Mercés a tots!!!

Lo grop Joan Francés Tisnèr

Sant Joan

La Sant Joan es la fèsta que representa l'estiu, es a dire lo soltici que marca lo punt culminant del lum. commemòra la naissença de Joan lo Baptista que dins lo cristianisme es lo profèta qu'anoncièt la naissença de Nòstre Sénher, que lo bategèt e li donèt sos discípols.

Es una fèsta d'en desfòra ont lo fuòc simboliza lo lum e presèrva de las malautiás, dels auratges e de l'incendi. A l'entorn del lenhièr, se i dança en farandòla en alternant òmes e femnas. Se pòt far dos cercles que viran en sens invèrs.

Dins lo mond païsan, es en aquel moment que se fasiá l'engatjament dels obrièrs agricòlas e la paga de los que partissián. Coïcidís amb las segasons. Es per aquò que parlam tanben de Sant Joan lo Messonièr.

A la Sant Joan tot se fa magic : las plantas per las tisanas, los beuratges e la protecció dels ostals; lo fuòc que promet als joves lo maridatge dins l'annada e assegura la descendéncia, las cendres per fertilizar l'òrt, los tissons que se gardan per alunhar lo fòlzer; la musica per alunhar los esperits.

Las plantas

Son al nombre de 27 (trescalan, vervena...), las cal culhir banhadas de rosada e abans l'auba. Lo culheire deu èsser dejun.

Servisson per far d'estubadas per alunhar los marrits esperits o per alestir de tisana per garir las malautiás. Amb lo trescalan, devem passar dabans lo fuòc tres còps en dire « sant Joan la grana ». Aquò fa referéncia a las proprietats medicinalas per un rite de cultida, en rapòrt siá amb una data, siá amb un luòc precís. Aquela planta es considerada coma una panacèa : « lo trescalan, bon per tot l'an ». Coma es una planta solara, es reputada per far fugir lo diable. A l'ora d'ara se consèrva dins l'oli per garir las brutladuras, las plagas o reumatismes. L'oli, al contacte del trescalan deven roge, çò que fa que porta lo nom tanben d'èrba de l'oli roge.

Aital s'associa :

l'aquilèa a la reina de la cicatrizacion
l'artemisa a la maire de totes las plantas
l'arnicà a la fada de las nhòcas
lo calhalach al preciós calhalach
la camomilha a la divessa discreta
la carlina al solelh protector
lo dafne al maniac bòsc
l'endévia a la divessa discreta
l'èrba del gabard al solelhon util
l'eufòrbia al farfadet maliciós
l'èura a la corona de terra
la falguièra a la reina protectritz
la fatarassa al ciri de Nòstra-Dòna
lo fenolh al caça diable

la frigola al prince de benfach
lo genibrièr al perfumaire de las grasilhadas
l'immortala a la planta totjorn viva
la majorana a la fada de la dança
la menta al perfum de las pradas
lo noguier brèça adobaire
lo pè de gat a la polida preservadoira
lo rasim de sèrp a la planta vitala
lo sambuc al masc protector
lo trefuèlh al la regalécia amulet
lo tremol al prince encreire
lo trescalan al sang de la Sant Joan
la vervena a la reina magica

Natàlia M e Susana